

100. yılında

T B M M

T.C. GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ GALATASARAY LİSESİ
1. SULTANİ TARİH ULUSAL ÖĞRENCİ SEMPOZYUMU
BİLDİRİ KİTAPÇIĞI

2020

ÖNSÖZ

Değerli okurlar;

Bilindiği üzere içinde bulunduğumuz 2020 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılışının 100. Yılı'nı kutlamaktayız. Demokrasilerin temel kurumlarından biri olan parlamento, Türk siyasal geleneğinde oldukça önemli bir kavramdır. Tarihimizde demokrasi ve siyasal temsil kültürü dünyadaki birçok ülkeden daha köklü olmak üzere yaklaşık iki yüz yıllık bir geçmişe sahiptir. 1860'lı yıllarda başlayan temsil ve meclis tartışmaları 1876 yılında anayasanın ilanı ile neticelenmiş, 1877 yılında ise Meclisi Mebusan adıyla ilk seçimli parlamento deneyimi yaşanmıştır.

I. Dünya Savaşı ve akabinde İstanbul'un işgali sonrası kapanan meclis, bağımsızlık mücadelesini yürütmek üzere Büyük Millet Meclisi adıyla 23 Nisan 1920 tarihinde yeniden açılmıştır. Ulusal Egemenliğimizin ilan edildiği, temsil gücünün kayıtsız ve şartsız millete ait olduğunun kabul edildiği Türkiye Büyük Millet Meclisi, Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde, Kurtuluş Savaşı'nı yönetmiş, bağımsızlık mücadelemizin haklı gerekçesini tüm dünyaya duyurmuştur. Savaşın bitiminde cumhuriyet ilan edilerek yeni Türk Devletinin rejimi belirlenmiş, çağdaşlaşma yolunda büyük inkılaplar gerçekleştirilmiştir. Yüz yıllık geçmişiyle TBMM Türkiye Cumhuriyeti'nin en önemli kurumu olarak demokrasinin koruyucusu ve savunuculuğu görevini yürütmektedir.

Galatasaray Lisesi tarih zümremizin ve Sosyal Bilimler Topluluğunun (SOBİT) çalışmalarıyla 3-4 Nisan 2020 tarihlerinde gerçekleştirilmesi planlanan 1. Sultani Tarih Ulusal Öğrenci Sempozyumu için Milli Eğitim Bakanlığından gerekli onaylar alınarak çalışmalara başlamıştır.

Sempozyumun düzenlenmesindeki amacımız; lise öğrencilerinde tarihsel bütünlük doğrultusunda Türk tarihinde dönüm noktası teşkil eden olaylardan birisi olan Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılışını, bu süreçte yaşanan olayları, ulusal egemenlik ve temsil kavramlarını incelemek, geçmişin günümüze etkilerini görmek, bilimsel düşünme, araştırma yapma, akademik çalışmalara alt yapı oluşturabilecek beceriler geliştirmektir.

Fakat 2019 Aralık ayında Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan ve kısa sürede birçok ülkeye yayılan COVID-19 virüsü (Çin gribi) nedeniyle Dünya Sağlık Örgütü tarafından 11 Mart 2020 de pandemi ilan edilmiştir, Virüsün Mart ayı başlarında ülkemizde de görülmesi üzerine sağlık bakanlığının almış olduğu tedbirler kapsamında Milli Eğitim Bakanlığımız tarafından eğitim-öğretime 30 Nisan tarihine kadar ara verilmiştir. Bu durumdan dolayı sempozyumumuz gerçekleştirilememiştir.

Bu zor günlerde tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de okullar açık değildir. Fakat eğitim sürekliliği olan bir faaliyettir. Bu doğrultuda Milli Eğitim Bakanlığımızın başlatmış olduğu uzaktan eğitim Projesi çerçevesinde öğrencilerimizle aramızdaki eğitim-öğretim bağı devam etmektedir. Bu kitapçık bu bağın devam etmesine katkıda bulunmak amacıyla sempozyum şartnamesinde belirtilen tarihlerde başvurularını tamamlayarak tam metinlerini göndermiş olan okullarımızın çalışmalarından oluşan bir seçkidir.

Katılımcı okullarımıza göstermiş oldukları ilgi, özen ve gayretleri için teşekkür ederiz. Türkiye Büyük Millet Meclisi'mizin açılışının 100.yılı kutlu olsun. Nice yüzyıllara.

Prof. Dr. Vahdettin ENGİN
Galatasaray Lisesi Müdürü

“Yetişecek çocuklarımıza ve gençlerimize, görecekları tahsilin hududu ne olursa olsun, en evvel, herşeyden evvel Türkiye’nin istikbâline, kendi benliğine, millî an’anelerine düşman olan bütün unsurlarla mücadele etmek lüzûmu öğretilmelidir.” M.Kemal ATATÜRK

(1 Mart 1922 TBMM açış konuşmasından)

SEMPOZYUM BİLDİRİLERİ

ULUSAL EGEMENLİK FİKRİNİN DOĞUŞU

YUNUS EMRE DÜNDAR ÇİLOĞLU ANADOLU LİSESİ

MANİSA

Çintay Nermin

Danışman Öğretmen: ŞENGÖR Zeliha

E-posta: nermincntay@icloud.com

ÖZET

Egemenlik, devlet ile birlikte ele alınan ve incelenen bir kavramdır; çünkü devlet ve egemenlik kavramları birlikte ortaya çıkmışlardır. Egemenliğe ilişkin şu tanımlar yapılır: “*Geniş manasıyla egemenlik, bir toplumun mukadderatına ilişkin olarak “son sözü” söyleme yetkisi olduğu söylenebilir. Egemenlik, hiçbir denetime bağlı ve tabi olmayan kesin emirler verme gücüdür ve esas itibarıyla emir ve kumanda hakkının kimde olduğunu belirler*” Egemenlik kayıtsız-şartsız (sınırsız, mutlak) bir iktidardır. Bu gücün kimde olduğu önemli bir mevzudur. Bu çalışmada milli mücadele döneminde ulusal egemenliğin doğuşu üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Egemenlik, halk egemenliği, milli egemenlik, genel irade, milli mücadele, Amasya Genelgesi, Sivas Kongresi

GİRİŞ

Millî Egemenliğin en kısa olarak tanımı şöyledir. Egemenliğin tek, meşru kaynağı ve sahibi millettir. Yöneticiler ancak egemenliği kullanmak yetkisine sahip olabilirler. Böyle olunca da egemenlik ancak milleti temsil edenler tarafından kullanılabilir. Böylece millî egemenlik, millî temsil ilkesiyle birleşmiş olur. Millet iradesi, bireylerin iradelerinin bir araya gelmesinden, kaynaşmasından, oluşur. Millî egemenlik milletleşme olayına bağlı olarak, milletin bölünmez iradesidir.

Millî egemenlik ilkesinde, millet kelimesi, geçmişte yaşayanları, gelecekte birlikte yaşamak isteyenleri ve hâlihazırda hayatta olanları bütünlük içerisinde kapsar. Milli egemenlik anlayışının Türk toplumunda gelişmesinde, Fransız İhtilâlinin etkileri vardır. Ancak sadece Fransız İhtilali’nin etkisiyle oluşmuş değil tarihi binlerce yıla dayanan Türk gelenekleri de bu gelişimde etkili olmuştur.

Milli Mücadelede kendini gösteren milli egemenlik anlayışı, her şeyden önce Türk Milletinin özelliklerinden ve bu özelliği gayet iyi bilen Mustafa Kemal Atatürk’ün dehasından kaynaklanmıştır. Atatürk, liberal ve tarihi milliyetçiliği bir bütün olarak ele almış ve milli egemenliği bu bütün üzerine kurmuştur. Bu dönemde egemenliğin kayıtsız şartsız Türk milletine verilmesi, İmparatorluk’tan Cumhuriyet’e bir boşluk bırakmamak için Kurtuluş Savaşı içinde bu düşünce savaşla beraber başarıyla yürütülmüştür. Yine egemenliğin meclis eliyle kullanılması hem çözüm bekleyen meselelerin çözülmesini

sağlamış, hem de toplumu temsil eden grupların yeni siyasi sistemde temsiline imkân tanımıştı. 1921 Anayasası'nda ifadesini bulan "egemenlik kayıtsız şartsız milletindir" ilkesi, Avrupa'daki akımların ve güçlü devlet şekillerinin Türk İnkılâbının lideri Atatürk'ü etkilemiş olmasından ziyade, eski meşruiyet teorilerine dayanarak devletin yönetilmesinin imkânsızlığı ve milli devlet şuuru ile Milli Mücadelenin top yekun kazanılması azmidir. Bu bakımdan Türkiye'de milletin egemenliği ilkesi, sadece yabancı bir takım kaynaklardan kopye edilen, onlara heves edilerek alınan bir ilke değildir. Bu ilke Fransız İhtilali'nin getirdiği fikir akımlarının sonucu olmaktan çok, Türk toplumunun kendine has gelişiminin ürünüdür.

BİR MİLLET UYANIYOR

Mustafa Kemal Atatürk, millette yavaş yavaş uyanmaya başlayan milli bilinci bir ulusal kurtuluş mücadelesine dönüştürebilmiş büyük bir liderdir. Bu amaca ulaşmak için 10 gün süren ilk hazırlık çalışmaları, 21-22 Haziran 1919 günü 'Amasya Tamimi' ile sonuçlandı. Bu kısa, fakat anlamlı belgede 'milletin bağımsızlığını yine milletin azmi ve kararının kurtaracağı' kesin bir dille belirtiliyor, bu amaçla Sivas'ta millet temsilcilerinin katılacağı büyük bir kongrenin toplanacağı duyuruluyordu.

23 Temmuz 1919... Erzurum Kongresi toplandı, artık bütün vatanseverler Mustafa Kemal'in etrafında kenetlenmişti. Erzurum Kongresi'nde, bir yandan vatanın ayrılmaz bir parçası olan doğu illeri halkının düşmanla mücadele için el birliği ile çalışacağı kararlaştırılmış, bir yandan da milli bir istek olarak İstanbul'daki Meclis-i Mebusan'ın toplanıp gereken önlemleri alması gereği vurgulanmıştı.

Erzurum'da başlayan yerel kongre akımı, batıda Yunan tehdidi altında bunalan Marmara ve Ege bölgelerinde devam etti. 26 Temmuz 1919'da Balıkesir'de, 6 Ağustos'ta Nazilli'de, 16 Ağustos'ta Alaşehir'de kongreler toplandı. Bu kongreler sonucunda 'Kuvay-ı Milliye' adı altında vatansever milis güçleri kuruldu.

4 Eylül 1919... Milli egemenlik ilkesine dayalı yeni Türk devletinin kuruluşuna temel olan Sivas Kongresi toplandı. Kongrede, 'vatanın bölünmez bir bütün olduğu' konusunda millet temsilcileri ortak karara vardı. Ülkedeki tüm yerel direniş örgütleri 'Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti' adı altında birleştirildi. Başkanlığına da Mustafa Kemal seçildi.

Kongre sonucunda oluşturulan 'Heyet-i Temsiliye', milletin isteklerini yansıtan bir nitelik kazandı. Ancak, İstanbul yönetiminin 'ruhsal ve duygusal ağırlığı' henüz devam ediyordu. Bundan dolayı, Sivas Kongresi Mustafa Kemal'in istediği 'kuruculuk' niteliğini gösterememiş, vatanın kurtuluşu için bir an önce Meclis-i Mebusan'ın toplanmasının padişaha bildirilmesine karar verilmişti.

Mustafa Kemal'in Erzurum Kongresi başkanı seçilip Vilayât-ı Şarkîye Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti ile Heyeti Temsiliye'yi bütün vatani kapsayacak yetkilerle donatması, millî bir oluşuma dönüşmek için verdiği çabadır.

Sivas Kongresi 12 Eylül 1919 da çalışmalarına yön veren bu kararlar, kongre sonucunda "Merkezi Hükümetin Millî İradeye tâbi olması" ve "ancak istiklâl ve milliyet esasına saygı gösteren dış yardımların kabul edilmesi" gibi önemli hususların açıklanmasını sağlamıştır. Mustafa Kemal'in plânının temelinde, Millî Mücadele Hareketini halka mal etmek ve liderliğe seçimle gelmek vardır. Sadece orduya dayanarak idareyi almak, kestirme bir yol olsa da , aynı zamanda tehlikeli bir yoldur da. Balkan Harbinden beri, ordunun politikaya karışmasına karşıdır.

İşte Atatürk'ün Millî Mücadeleyi ve Anadolu İhtilâlini halka mal etmek çabası içinde, Müdafaa-i Hukuk gruplarını oluşturmaya çalışması ve onları Erzurum ve Sivas Kongrelerinde bir araya getirmesi büyük sezgi ve yanılmaz metodunun yeni ve başarılı sonuçları olmuştur.

Mustafa Kemal, giriştiği hareketin ve mücadelenin bu temel unsurunu, daha 1919 Haziranında, ortaya açıkça koymuştur:

"Milletin istiklâlini yine milletin azm-ü kararı kurtaracaktır. Milletle birlikte fedakârane çalışacağım... Sine-i milletten ayrılmayacağım".

Atatürk, Amasya Genelgesinde milletin azim ve kararını gerçekleştirmek üzere Sivas'ta millî bir kongrenin toplanmasını gerekli bulmuş ve bu nedenle seçilecek olanları davet etmiştir. Atatürk, Kongredeki nutkunda, Millî Kurtuluş hareketinin ana programı olmak üzere, *"Millî iradeye dayalı bir şûra oluşturulmasını ve kuvvetini millî iradedен alacak bir hükümetin kurulmasını"* istemiş ve bu söz Türk İstiklâl Mücadelesinin olduğu kadar, Anayasanın da temel prensibini teşkil etmiştir. Kongre, tarihi kararını vererek dağılmış ve *"Kuvâ-yı Milliye'yi âmil ve millî iradeyi hâkim kılmak esastır"* prensibini kabul etmiştir. Bu prensip, 23 Nisan 1920'de toplanan T.B.M.M. nin temelini oluşturmuştur.

S O N U Ç

Türk Milleti gerek Kuvâ-yı Millîye döneminde gerekse bugün; "özgürlük için özgürlük" adına vatan coğrafyasının ve devletin bölünmesine yönelen gidişi hiçbir zaman kabul etmemiştir. Mustafa Kemal, kişi ve zümre egemenliğine dayanan baskıcı yönetimlerin karşısında yer almış ve milli hakimiyetin önemini ortaya koyan görüşlere sahip olmuştur. Görüşlerini her fırsatta dile getiren Mustafa Kemal'in kafasında her daim milli egemenliğe dayalı, kayıtsız şartsız bağımsız yeni bir Türk devleti kurma fikri vardır.

Bir imparatorluğun küllerinden yepyeni bir cumhuriyetin kurulmasına giden yolda önemli bir aşamayı daha gerçekleştiren Büyük Önder Mustafa Kemal Atatürk, *"gerek askeri gerekse siyasi hayatımın bütün dönem ve safhalarını işgal eden mücadelelerimde daima hareket kuralım, milli iradeye dayanarak milletin ve vatanın muhtaç olduğu gayelere yürümek olmuştur."* İlk meclis konuşmasında bunları ifade etmiştir. 23 Nisan 1920 tarihinde Ankara'da Büyük Millet Meclisi'nin açılmasıyla ve 24 Nisan 1920 tarihinde kabul edilen bir önergeyle, egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olduğu açıkça ortaya koymuştur.

KAYNAKÇA:

1. KODAMAN Bayram, Milli Egemenlik Kavramının Fikri Gelişmesi Paneli, Samsun 22.04.1986
2. Yrd. Doç. Dr. Adnan KÜÇÜK, EGEMENLİK (HÂKİMİYET), HALK EGEMENLİĞİ VE MİLLÎ EGEMENLİK TARTIŞMALARI VE EGEMENLİK ANLAYIŞINDA ESASLI DÖNÜŞÜM
3. ERDOĞAN Mustafa, "Egemenliğin Dünü-Bugünü",
4. tarihibilgi.org
5. Nutuk (1919-1927) s.482

ULUSAL EGEMENLİK İLKESİNİN DOĞUŞUNDA 1908 DEVRİMİ'NİN ROLÜ

KARTAL ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ

Muhammed Efdal Kaplan

Danışman Öğretmen: Sema Küçükalioglu Özkılıç

Milli Mücadele'nin (1919-1923) ilk anlarından itibaren hareketin temel meşruiyet kaynağı olan *Ulusal Egemenlik* ilkesinin köklerinin Milli Mücadele'nin öncesinde aranmasında yarar vardır. 1919 şartlarında böyle bir talepten bahsedilmesi, bazı demokratik değerlerin toplumda öncesinden karşılığını bulmuş olmasıyla ilişkilendirilebilir.

Mutlakiyetçi bir gelenekten kopuşu temsil eden 1908 ihtilalini “Ulusal Egemenlik” düşüncesinin halkta karşılık bulmasının başlangıcı olarak sayabiliriz. Zira bazı reformcu asker ve bürokratların gerçekleştirdiği I.Meşrutiyet'in aksine, 1908 ihtilali aynı zamanda bir halk hareketi özelliği taşımaktadır. Çeşitli milletlerden ve sosyal sınıflardan oluşan halk kitleleri siyasi haklar talep ederek ihtilal sürecine katıldı. İmparatorluğun her bölgesine yayılmış 1906 vergi ayaklanmaları, orduda erat arasında adeta rutin hale gelen ayaklanmalar, yavaş yavaş şekillenmekte olan Osmanlı işçi sınıfının sendikal hareketleri ve grevleri Temmuz 1908 öncesinde halkta siyasal bilinç oluştuğunu gösteren hareketlere örnek verilebilir. Halihazırda aktif olan bu kesim 1908 Meşrutiyet'in ilanı sürecinde de gerek payitahta çekilen protesto telgrafları, gerek geniş katılımlı protesto yürüyüşleri ile ihtilalde aktif bir rol almıştır. Bu nedenledir ki 1908 hareketini sadece İttihat ve Terakki mensubu iki subayın dağa çıkması ile açıklayan, halkı devre dışı bırakan değerlendirmeler meseleyi yeterince anlamaktan uzak görünmektedir. Bu açıdan bakıldığında 1908 Devrimi; Fransız İhtilali, Rus Devrimi gibi milli iradenin rol oynadığı devrimlerle benzer karakteristik özelliklere sahiptir.

Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda ulusal egemenliğin doğuşuna ilişkin unsurları en geç 1908 Devrimi'nde ,1906 vergi ayaklanmalarından Aralık 1908'de Meclis-i Mebusan'ın açıldığı süreçte, aramak gerekmektedir. 1908 Devrimi sırasında Ulusal Egemenlik ilkesinin doğduğu, halkta karşılık bulduğu ve Türkiye Cumhuriyeti ile hakim unsur haline geldiğini gözlemleyebiliyoruz. Bu çalışmada Ulusal Egemenlik kavramının oluşmasında 1908 Devrimi'nin rolü incelenecektir.

1908 Devrimi

Sultan Abdülhamid'in gücü arttıkça, bir muhalefet hareketi de her geçen gün gücünü arttırdı. I.Meşrutiyet'in sona ermesiyle birlikte Genç Osmanlılar sürülmüş ve muhalefet bastırılmıştı. Fakat tüm dünyada olduğu gibi Osmanlı toplumunda da özellikle eğitim görmüş gençler arasında meşrutiyet, hürriyet, vatanın kurtarılması gibi fikirler yayılıyordu. Bu muhalefet Jön Türk Kongreleri, İttihat ve Terakki Cemiyeti, Osmanlı Hürriyet Cemiyeti gibi yapılanmalar ile örgütlendi. Yine aynı dönemde mutlak monarşi ile yönetilen Rusya ve İran'daki muhalif hareketlerden ilham alındı; benzer metotlar benimsendi. Avrupa başkentlerinde yapılan büyük kongreler, elden ele dağıtılan gizli neşriyatlar bu muhalif hareketi gittikçe kitleselleştirdi. Erat arasındaki huzursuzluk, 1906'da ülkenin dört bir tarafında gerçekleşen büyük vergi ayaklanmaları bu hareketin sadece bir kesim arasında kalmayıp halk arasında da etkisinin olduğunu gösteriyor. Fakat II.Abdülhamid yönetimine karşı en etkili muhalif hareket İttihat ve Terakki oldu. Özellikle genç, mektepli subaylar arasında taraftar toplayan örgüt, ordunun kilit noktalarına hakim oldu ve 1908 devriminde en önemli rolü oynadı. Fakat yine de 1908 devrimi çok farklı sınıfların, milletlerin uzlaşısı sonucu gerçekleşti. Meşrutiyetin ilanını sağlayan ittihatçı kadro, Gayrimüslim ve Müslüman bürokratların, aydınların, subayların, eşkıya takibindeki zabıtların, küçük memurların, Rum, Ermeni, Yahudi ve Türk tüccarların, çiftlik sahiplerinin yani farklı sınıfların iş birliğiyle ortaya çıkmıştı.

Sultan Abdülhamid'in mutlakiyet yönetimi sonlandırarak olayların merkezi ise Makedonya toprakları oldu. Yıllarca Makedon çetelerinin bağımsızlık talebiyle isyan ettiği bu topraklar aynı zamanda uluslararası bir sorun haline gelmişti. Avrupalı devletlerin jandarmaları gözlemci olarak bulunuyordu, bölgedeki subayların ve eşrafın da muhalif olması nedeniyle Yıldız'ın bu bölgedeki hakimiyeti son derece azdı. Dolayısıyla toplumsal muhalefet burada daha rahat örgütlendi.

“Farklı toplumsal yapılarda fakat aynı amaç doğrultusunda kurulan tüm örgütlerin tek çatı altında birleştiği Osmanlı Hürriyet Cemiyeti 1906 yılında Selanik'te kurulmuştur. Selanik'te başlayan ve yapısı gereği gizli bir şekilde

örgütlenen bu hareket, ortamın oldukça elverişli olması sayesinde, kısa zamanda Makedonya ve Balkanlardaki diğer merkezlerle de yayılmıştır. Bir süre sonra hareketin Manastır kolu kurularak ikinci önemli merkez haline gelmiş ve birbiri ardına Resne, Ohri, Üsküp, Gevgeli, Serez, Edirne ve Drama komiteleri kurularak, hareket Balkanlarda etkin bir kontrol ağına kavuşmuştur.”¹

Osmanlı Hürriyet cemiyeti kısa süre sonra Avrupa’daki Jön Türk hareketi ile birleşti. Paris grubunun teorik birikimi ve muhalefet tecrübesi ile Selanik gurubunun eylemci potansiyelinin birleşmesi sonucunda onları başarıya ulaştıracak bir yapı ortaya çıkabilirdi. Yapılan görüşmeler sonunda birleşme kararı verilerek sıra ortak hedefe ulaşmak için nasıl bir işbirliği yapılacağına belirlenmesine gelmişti. Yapılan uzun çalışmalar sonucunda, Osmanlı Hürriyet Cemiyeti Eylül 1907’de Paris’teki Ahmed Rıza Bey liderliğindeki grupla birleşerek Osmanlı Terakki ve İttihat Cemiyeti adını aldı. .Bu sırada Makedonya’daki Müslümanlara yapılan saldırılar ve haksızlıklar, İttihatçıların fikirlerinin Rumeli’de yayılmasını ve yeni şubeler açılmasını kolaylaştırmaktaydı. Tabi ki bölgede bulunan III.Ordu bu hücrelerin yayılmasında merkez olmuştur.

1908 yılı Temmuz ayı başından itibaren, merkezi Selanik’te olan Üçüncü Ordu’da ve yaygın olarak da tüm Makedonya’da askerler arasındaki hoşnutsuzluk ve isyan haberleri gündelik hale gelmişti. Genç subaylar arasında devrimci propagandanın yayılması ve meydana gelen sürekli isyanlar daha fazla itaatsizliğe neden olmuştu. İşte tam bu sırada, İngiltere Kralı ve Rus Çarı arasında 9-11 Haziran tarihlerinde Reval’de yapılmış olan Makedonya’nın geleceğine ilişkin görüşmeler kamuoyunda duyulmuş, bu haberler özellikle Makedonya’daki halk ve ordu mensupları arasında heyecan yaratmış ve ülkenin yabancı çıkarlar doğrultusunda yönetilmesine öteden beri karşı çıkan İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin mutlakiyetçi yönetimi yıkabilmesi için ek ve güçlü bir neden oluşturmuştu.²

Tüm bu huzursuzluğu gerçek bir devrime dönüştürecek olaylar silsilesi Kolağası Niyazi Bey’in Resne’de askerleri ve sivil halktan gelen isyancılarla dağa çıkmasıyla (3 Temmuz 1908) başladı. Niyazi Beyin daha sonraki katılımlarla dört yüz kişiye ulaşan grubuyla dağa çıkışını, diğer subayların örgütlediği çeteler izledi. Böylece başkaldırı, hızla tüm Makedonya’ya yayıldı. Komiteler, kendilerini Selanik merkezinin talimatıyla bağlı görmediklerinden ihtilal haberi bir birlikten diğerine yayılırken, ayaklanmalar birbiri ardına başladı. Anayasa’nın yeniden yürürlüğe girmesini isteyen bildiriler sokaklara asılmaya başladı. Temmuz ayı boyunca Balkanlar’da farklı milletlerden insanların yaptığı protestolar gerilimi hızla tırmandırdı. Abdülhamid pek çok paşayı orduyu sükunete ikna etmesi üzerine gönderdi, ama gönderilen herkes çok sert bir direnişle karşılaştı. İsyanı bastırmakla görevli paşalara yapılan suikastler, Arnavut aşiretlerinin İttihatçıları alenen desteklemesi gibi olaylar Sultan Abdülhamid’in elini kolunu bağladı. İstihbarat ağındaki etkinliğe rağmen Abdülhamit, Makedonya’da neler olup bittiğini tam olarak öğrenmekte zorluk çekiyordu. Kısacası Temmuzun ilk on beş günü boyunca isyanın boyutları, kesin amaçları veya olaya karışanların kimlikleri hakkında tam bir fikir sahibi olunamamış ve bu durum, İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin kurduğu sistemin ne kadar etkili olduğunu gözler önüne sermiştir.³

İsyanı bastırmak üzere Anadolu’dan gelen ordunun Selanik’e vardığında isyancılara katılması bardağı taşıran son damla oldu. 20 Temmuz’da Manastır halkı meşrutiyet istediklerini söyleyerek ayaklandı. Aynı gün Binbaşı Enver Bey, Niyazi Bey’e katıldı. 22 Temmuz’da Niyazi Bey ve Eyüp Sabri Bey komitenin emriyle Manastır ordu kumandanı Tatar Osman Paşa’yı dağa kaldırdılar. 23 Temmuz 1908 günü, Manastır’da Binbaşı Vehip Bey, İttihat ve Terakki’nin meşrutiyeti ilan ettiğini bildirdi. Manastır komitesi 23 Temmuz gecesi, II. Abdülhamit’e meşrutiyetin ilanı ve Meclis-i Mebusan’ın toplanmasına ilişkin bir irade yayınlamasını istediklerini belirten bir telgraf çekti. Telgraf, bu isteğin yirmi dört saat içinde yerine getirilmemesi halinde II. ve III. Orduların İstanbul’a yürüyeceği tehdidini içermekteydi. Böylece Makedonya’da hiçbir desteğinin kalmadığı anlayan II. Abdülhamit, 24 Temmuz 1908’de Anayasa’nın yeniden yürürlüğe konması anlamına gelen Meclis-i Vükela mazbatasını onaylayarak meşrutiyeti ikinci kez resmen ilan etmiştir.

Ulusal Egemenlik İlkesinin Halkta Karşılık Bulması

Aralık 1908’de Meclis-i Mebusan’ın açılması ile nihayete eren sürecin başlangıcı olarak 1906 vergi ayaklanmalarını gösterilebilir. 1908 Devrimi’nin en önemli kısımlarından biri de halkın aktif katılımıyla gerçekleşmiş Vergi Ayaklanmaları’dır. Bu ayaklanmalar halkın devrimdeki rolüyle ilgili açık bir örnek sunmaktadır. Aynı zamanda

¹ Uyanık, Ercan, İttihat ve Terakki’nin Gelişiminde Osmanlı Balkanlarının Rolü: “İhtilal Makedonya’da Başlar”

² Aykut Kansu, 1908 Devrimi (İstanbul: İletişim Yayınları, 1995), 119.

³ A.g.e s.6

ulusal egemenlik ilkesinin halk tarafından benimsenmesi ve zamanla siyasi talep olarak dillendirilmesinin vergi ayaklanmaları esnasında gerçekleştiği görülüyor.

1904 yılının bahar aylarında gelindiğinde köylüler, zanaatkarlar ve esnaf ağır vergi yükü yüzünden zorluk yaşıyordu. Mültezimlerin işgüzarlıkları, şehrin önde gelen yöneticilerinin vergiden muaf olması halkta ciddi bir huzursuzluk yaratmıştı. Özellikle Doğu Anadolu'da ekonomik bunalımın daha yoğun olması ve halkın yöneticileriyle arasındaki gerilim bu huzursuzluğun daha sarsıcı olmasına yol açtı. Şehir halkı gittikçe borçlanıyor, köylüler ise toprak ağası ve mültezimlere ürünlerinin büyük kısmını vermek mecburiyetinde kalıyorlardı. 1905-1906 kışının alışılmışın üzerinde soğuk geçmesi ciddi bir kuraklık ve kıtlığa sebep oldu. Halihazırda süregelen ekonomik darboğaz kıtlıkla beraber feci boyutlara ulaştı. Ticaretin durma noktasına geldiği, köylülerin topraklarını terk ederek şehirlere göç edip ahalinin yardımıyla geçinmeye çalıştığı, şehirlerin kıtlık ve parasızlıktan dolayı çıktığı görgü tanıkları tarafından aktarılır. Kısacası dönemin insanına göre “şehir aç, köy aç, ordu aç ve çıplaktı.”⁴

Hükümetin uygulamaya soktuğu iki yeni vergi “şahsi vergi” ve “hayvanat-ı ehliye rüsumu” huzursuzluğun zamanla bir ayaklanmaya dönüşmesine sebep oldu. Sivil itaatsizlik eylemleri ile başlayıp polis komiserlerinin öldürülüp sokaklarda sürüklenmesine kadar varacak ayaklanmaların ilki Kastamonu'da gerçekleşti. Kastamonu'da yaşananlar daha sonra örnek eylem biçimi olarak Anadolu'nun diğer kasaba ve şehirlerine de yayıldı.

Kastamonu'da fitili ateşleyen olay Ocak 1906'da halkın yeni vergileri ileri sürerek vilayet seçimlerini boykot etme kararı oldu. Yerel askeri komutana temsilciler göndererek belediyenin harcamalarının kontrol edilmesi, güvendikleri insanların belediye meclis üyesi seçilmesi, şahsi verginin şehrin en zengini olan Kastamonu Valisi Enis Paşa tarafından ödenmesi gibi taleplerini iletti. Yüksek rütbeli devlet görevlilerinin vergi muafiyeti devam ettikçe kendilerinin de vergi ödemeyeceğini bildirdiler. Saraya gönderdikleri telgrafların sonuçsuz kalması üzerine beş yüz kişi Vilayet Konağı önünde toplandı (21 Ocak 1906). Ardından telgrafhaneyi ele geçirip İstanbul'la iletişim kurmaya çalıştılar. Telgrafhaneyi on gün boyunca ellerinde tutan isyancıların taleplerine bir karşılık gelmedi. 31 Ocak günü vali ile defterdarın görevden alınması ve ek vergilerin kaldırılması amacıyla yeniden gösteriler düzenlendi, esnaf isyancılara destek adına kepenk kapattı. Vali askeri komutan ve polis şefinden olaylara müdahale etmesini istedi, sorumluluğu üzerine almak istemeyen askeri komutan ve polis şefi ise valiye itiraz etti. 1 Şubat akşamı isyancılar amaçlarına ulaştı, Enis Paşa azledildi.⁵

Aynı sıkıntıdan mustarip olan diğer şehirlere şehirler de bu örnek üzerine harekete geçti. Önce Kaymakamlık, Vilayet Konağı gibi önemli binaların önünde gösteriler yapılıyor, ardından telgrafhane ele geçirilerek Saray'la iletişim kurulmaya çalışılıyor ve valinin azli isteniyordu.

Erzurum'daki ayaklanmalar ise en başından beri örgütlüydü ve daha geniş bir kitleye yayıldığı için en şiddetli geçen ayaklanma oldu. Yeni vergiler üzerine halk bir araya geldi ve benzer talepler içeren bir arzuhal hazırladı. Vali Nazım Paşa arzuhalin dikkate alınacağını belirttiyse de merkeze bunun birkaç kışkırtıcının işi olduğuna dair haber gönderdi. Arzuhalin cevapsız kalması üzerine bölgedeki İTC mensupları “Can Verenler” adıyla örgütlendi⁶, kısa sürede eylemler başladı. Benzer şekilde telgrafhane işgal edildi, şehirde tüm dükkanlar kapandı. Valinin müftüyü ve askerleri kullanma girişimleri sonuçsuz kaldı, saraya gönderdiği “görevden alınmaması, eğer bu olursa ayaklanmanın diğer şehirlere yayılacağı” anlamındaki telgrafi halk tarafından öğrenilince vali göz hapsine alındı. On gün süren ayaklanma boyunca şehirde ticaret durdu, okullar tatil edildi, memurlar dahi işlerini gitmedi. Devletin fiili otoritesi ortadan kalkmış, isyancılar şehre hakim olmuştu.

Durumun ciddiyetini kavrayan hükümet Erzurum'da bulunan 4. Ordu kumandanı Çerkez Mehmet Zeki Bey'e Erzurum'daki ayaklanmanın gerekirse kuvvet kullanılarak bastırılması emrini verdi. Askerler ve subaylar arasındaki huzursuzluğu dikkate alarak Mehmet Zeki Paşa müdahale etmeyi reddetti. Eli kolu bağlanmış hükümet vali değişikliğine gitti, yeni vali vergilerin ‘şimdilik’ kaldırıldığını ilan ederek gerilimi düşürmeye çalıştı fakat olaylar dinmedi. Aksine halkın talepleri her geçen gün arttı.

“Rahatsızlığın derecesi, halkın hükümet politikalarını eleştirmeyi sürdürmesi ile gittikçe artıyordu. Şikâyetler, bazı memurların yüksek maaşlarından, halkın parasının çar-çur edilmesine ve genelde yerleşik düzenin temelden eleştirisine kadar varan bir çeşitlilik gösteriyordu. 1905'te Rusya'da meydana gelen olaylara göndermeler yapılırken, Makedonya'da Batılı devletlerce kurulan ekonomik denetimin Erzurum'da da kurulması yönünde istekler de ifade zemini buluyordu.”⁷

⁴ a.g.e s.39

⁵ Kastamonu'da gerçekleşen olaylar hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: Mehmet Serhat Yılmaz, II. MEŞRUTİYET ÖNCESİ KASTAMONU'DA BİR AYAKLANMA GİRİŞİMİ (1906)

⁶ İTC mensupları ayaklanmaların başlamasında, büyümesinde ve halkın siyasi taleplerde bulunmasında hayati rol oynamıştır. Bkz: Halil Akkurt, Anadolu'da İttihat ve Terakki Cemiyeti (1906-1912): Genel Bir Çerçeve

⁷ Aykut Kansu, 1908 Devrimi (İstanbul: İletişim Yayınları, 1995), 50.

Nisan ayında ayaklanmalar Trabzon, Sivas, Giresun, Kayseri gibi diğer ticaret merkezlerine yayıldı. Ayaklanmalarda şiddet unsuru da ön plana çıkmaya başladı. Trabzon'da askerlerin müdahalesi sayesinde ayaklanma durabildi, askerler dahi vergi toplamayı başaramadı. Bitlis'te polis komiseri öldürüldü, vali yaralandı. Samsun'da halktan ölümler olağanlaşmıştı. Bu süreçte hükümet yeni vergileri tatbik etme girişimlerini askıya aldı.

Büyüyen halk muhalefeti yaşanarlardan sonra bastırmak gücü. Ekonomik taleplerin yanında siyasal talepler de dile getirilmeye başlandı. Örneğin Erzurum'da halkın ileri gelenleri, halkın temsil hakkı olmadan nasıl vergilendirme yapılabildiğini tartışıyorlardı. Vali, defterdar gibi yerel yöneticilere karşı başlayan muhalefet halkın hükümet üzerinde denetim hakkı talep etmesine kadar varmıştı.

Yeni vergilerin hala kaldırılmamış olması üzerine 1906 sonbaharında Erzurum yine hareketlendi. 21 Ekim'de halk kurulu düzen aleyhtarı büyük bir protesto gerçekleştirdi. Açılan ateş sonucu pek çok eylemci hayatını kaybetti. Halk da şiddetle karşılık vererek jandarma komutanı ve bazı jandarma ve polisleri öldürdü. Ertesi gün ayaklanmadan sorumlu tutulan 60 kişi tutuklanarak sürgüne gönderildi. Erzurumluların tepkisi de gecikmedi. Vilayet Konağı kuşatıldı, vali yakalanarak İbrahim Paşa Camisi'ne hapsedildi. İyice galeyana gelmiş halk serkomiser ve ikinci komiseri linç etti, cesetlerin ayağına ip bağlayarak Erzurum sokaklarında sürükledi. Yaşanan dehşet esnasında jandarmalar olaylara müdahale etmekten çekindi. Silahlı elli kişilik bir grup tutukluları şehre geri getirip serbest bıraktı. Erzurum'da devlet otoritesi tam anlamı ile çökmüştü.

Erzurum'daki son ayaklanma vergi ayaklanması olmaktan çıkıp kurulu düzenin ilgasına amaçlayan devrimci bir ayaklanmaya dönüşmüştü. Valinin, polis komiserlerinin şiddetin hedefi haline gelmesi de bunun bir göstergesidir. 1907 yılı boyunca da bu ayaklanmalar düzeyi ve siyasal talepleri artarak hızla yayılmaya devam etti. Muğla'dan Diyarbakır'a, Halep'ten Makedonya'ya ayaklanmalar yayıldı. 1908 yılı başlarken ise imparatorluğun her yerinde sivil itaatsizlik eylemleri ve ayaklanmalar olağan bir hal almıştı. İdari otorite ciddi derecede sarsılmış durumdaydı. Bu dönemlerde halkın temsil edeceği bir meclis ve anayasal düzen talepleri açıkça dillendiriliyordu.

Vergi Ayaklanmaları 1908 Devrimi'nin 1906-1908 yılları arasındaki Vergi Ayaklanmaları aşaması halk kitlelerinde ulusal egemenlik düşüncesinin belirmesi açısından önemli bir role sahiptir. 1908 Temmuz'unda protesto gösterilerine ve devrimin ardından en ufak kasabalarda dahi yapılan hürriyet şenliklerine halkın yoğun katılımının en önemli sebeplerinden biri meclis ve anayasanın öneminin ayaklanmalar sırasında halk tarafından anlaşılmasıdır.

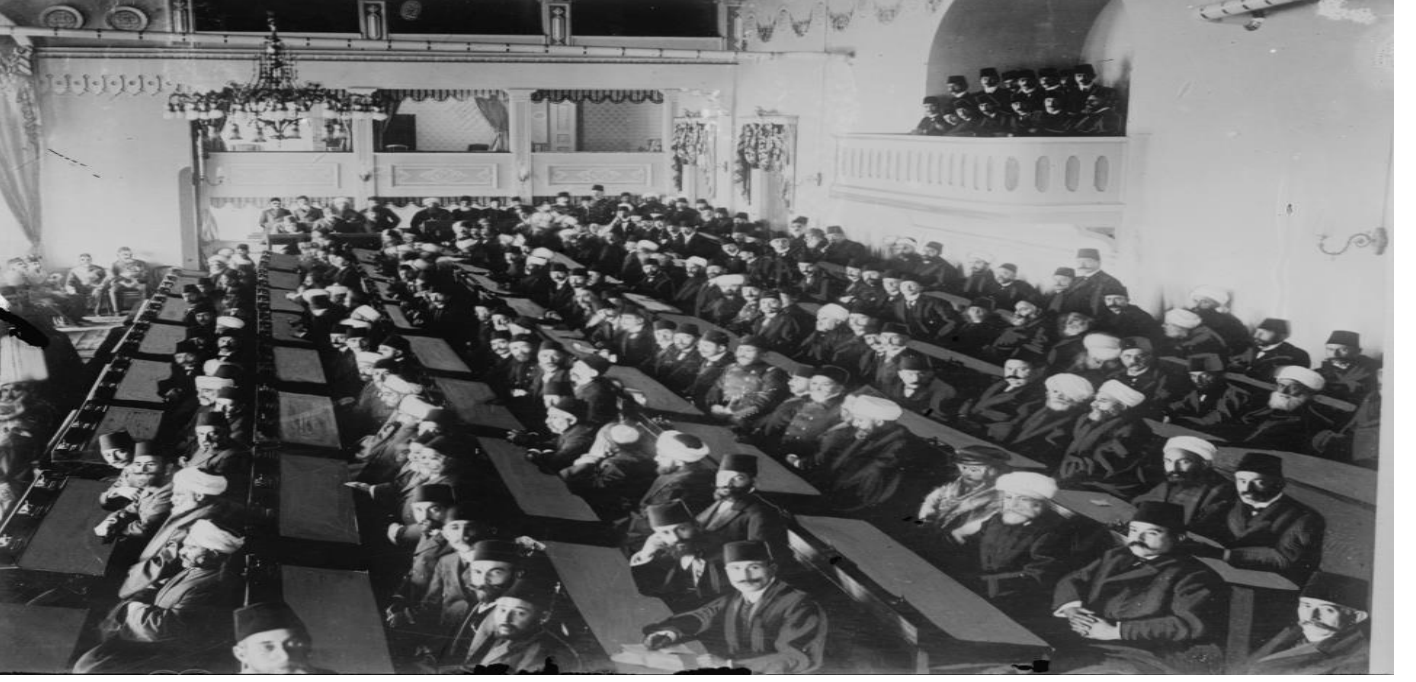
1908 Devrimi'nin bir diğer önemli unsuru da erat arasındaki ayaklanmalardır. Maaşlarının ödenmediği gerekçesiyle komutanlarına karşı ayaklanan askerler hem siyasal gerilimi tırmandırmış hem de ayaklanma sürecinde halkın dönüşümüne benzer bir dönüşüm yaşamıştır. Maaşların ödenmesi talebi zamanla mevcut siyasal düzene karşı anayasal sistemi savunan taleplere evrilmiştir. İTC üyesi subayların askerlere yaptığı propaganda faaliyeti de etkili olmuştur. Bir taraftan halkı vergi ayaklanmalarına teşvik ederken, öteki taraftan askerleri ayaklanmaların gerekli olduğuna inandırıp, ayaklanmaları bastırmayacaklarına dair söz alıyorlardı. Askeri huzursuzluk ve erlerin isyanı sivil ayaklanmalardan daha çok ülke gündemini sarsmaya başlamıştı. Ocak 1908'de başkentteki erlerin ayaklanması güçlkle bastırıldı.

Sonuç olarak 1908 Devrimi öncesinde yalnız aydınların gündeminde olan ulusal egemenlik ilkesinin kitleselleşmesinde önemli bir başlangıçtır. Eskinin tebaası yeni düzenin vatandaşı olurken bizzat kendisi mücadele etmiş ve bu mücadele esnasında siyasal farkındalık kazanmıştır. Özellikle vergi ayaklanmaları sırasında ulusal egemenlik, anayasa, meclis gibi değerler halk tarafından benimsenmeye başlanmış, bu durum da Cumhuriyet reformlarının altyapısını oluşturmuştur.

Kaynakça

- Ahmad, F. (1971). İttihat ve Terakki 1908-1914: (Jön Türkler). İstanbul: Sander Yayınları.
- Akşin, Sina, Jön Türkler ve İttihat ve Terakki, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1980
- Berkes Niyazi, Türkiye’de Çağdaşlaşma, Yapı Kredi Yayınları, 2019
- Georgon,, François, Sultan Abdülhamit, 1. Baskı, Homer Yayıncılık, İstanbul, 2006.
- Kansu Aykut, 1908 Devrimi (İstanbul: İletişim Yayınları, 1995)
- Kansu Aykut, İttihatçıların Rejim ve İktidar Mücadelesi 1908-1913, İletişim Yayınları, 2016.
- Kars Zafer, 1908 Devrimi'nin Halk Dinamiği, Kaynak Yayınları, 1997.
- Kerimoğlu Hasan Taner, Osmanlı'da Devrim ve Fedakaran-ı Millet İstibdat Dönemi Sürgün ve Firarilerinin Devr-i Hürriyet'te Mücadeleleri, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2018.
- Lewis Bernard, Modern Türkiye’nin Doğuşu, Arkadaş Yayıncılık, 2015.
- Mardin, Ş. (2000). The genesis of young Ottoman thought: a study in the modernization of Turkish political ideas. Syracuse (N.Y.): Syracuse University Press.
- Zürcher Eric Jan, Modernleşen Türkiye'nin Tarihi, İletişim Yayıncılık, 2008.

SON OSMANLI MEBUSAN MECLİSİ

HAYDARPAŞA ANADOLU LİSESİ

Enhar Lokman

Danışman Öğretmen: Gülizar AKAGÜNDÜZ

E-Posta: enharlokman@gmail.com

ÖZET

Osmanlı siyasi tarihinde ilk kez 1.Meşrutiyet ile çift meclisli dönem başladı.1877 Aralık ayında açılan meclis,Osmanlı-Rus Savaşı (93 Harbi) yüzünden 1878’de kapatıldı ve 30 yıl boyunca meclissiz bir dönem yaşandı.1908 yılında, İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin ikinci meşrutiyet ilan edildi ve meclis yeniden açıldı.1908’den 1918 Mondros Mütarekesine kadar geçen süre İttihat ve Terakki Fırkası’nın yönetimi elde tutmak için muhalefete karşı yaptığı mücadelelerle geçti.

Bu çalışmada 12 Ocak 1920’de açılan son Osmanlı Mebusan Meclisi araştırılmıştır.Çalışmamızdaki amaç; 21 Aralık 1918’de Meclis-i Mebusan’ın kapatılmasından son Osmanlı Mebusan Meclisi’nin açılmasına kadar gelişen olayları ve bu süreçte Temsil Heyeti ile İstanbul Hükümeti’nin çekişmelerini, siyasi ortama hakim olma gayretlerini ortaya koymaktır.Meclis-i Mebusan’ın toplanma yerinin nasıl halledildiği ve Temsil Heyeti’nin seçimle ilgili çalışmaları, padişahın ,İtilaf Devletlerinin, Temsil Heyeti’nin Meclis’ten beklentileri anlatılmıştır.Tebliğin hazırlanmasında Atatürk’ün Nutuk’u,bazı hatıratlar,ilgili makale,tez ve kitaplar kullanılmıştır.Osmanlı Devleti’ndeki anayasal hareketler Türkiye’deki hukuk alanındaki gelişmelere altyapı oluşturmuştur.1.TBMM’nin meşruiyetinde önemli bir kilometre taşı olan son Osmanlı Mebusan Meclisi’nin önceden tahmin edildiği gibi; İstanbul’da açılmasıyla, işgalciler tarafından basılması ve böylelikle TBMM’nin iktidarı ele geçirme süreci başlayacaktır.Meclisin aslında TBMM’nin açılmasına ortam hazırladığı, Heyet-i Temsiliye üyelerinin bunu önceden tahmin edip bu doğrultuda hazırlık yaptıkları bilinmektedir.Son olarak Mebusan Meclisi’nin faaliyetlerinden bahsedilmiştir.İstanbul’daki meclisin çalışmalarının odak noktası,milli ve bölünmez Türk ülkesinin sınırlarının çizildiği Misak-ı Milli Beyannamesi olacaktır.

Anahtar Kelimeler:Meclis-i Mebusan,Heyet-i Temsiliye,Misak-ı Milli,İstanbul,İtilaf Devletleri

1.GİRİŞ:

Mustafa Kemal, Samsun'a çıktığı günden beri vatanın kurtuluşu için çalışmalara başlamış, milli tehlikeye karşı halkı uyandırıp, teşkilatlanmasını sağlamıştır. Mondros Mütarekesinden sonra 21 Aralık 1918'de Meclis-i Mebusan feshedilmiş, böylelikle Osmanlı Devleti'ndeki çok partili siyasi hayat sona ermiştir.Bu kararın alınmasında Padişah Vahdettin'in ''ittihatçı karşıtlığı''etkili olsa da özellikle İngiltere'nin, Meclis-i Mebusan'ın kapatılmasının kendileri açısından bir sorun oluşturmayacağı yönündeki cesaretlendirici telkinleri etkili olmuştur.

Böylelikle son Osmanlı Mebusan Meclisi'nin açılacağı 12 Ocak 1920'ye kadar meclissiz günler başlamıştır.

Oysa Kanun-i Esasi'ye göre, dört ay içerisinde seçimlerin yapılp Meclisin yeniden açılması gerekiyordu.Ancak Meclis-i Mebusan'ın hükümetlerin uygulamalarına muhalefet edebilme endişesi,ülkenin işgal altında olması gibi sebeplerle seçimler ertelendi ve alternatif olarak 26 Mayıs 1919'da İstanbul'da Damat Ferit Paşa'nın başkanlığında Saltanat Şurası toplandı.

2. SON OSMANLI MEBUSAN MECLİSİNİN AÇILMASINA KADAR GELİŞEN OLAYLAR

Amasya Genelgesi'nde milletin iradesini ortaya çıkaracak''*Her türlü etkiden ve denetimden kurtulmuş milli bir kurulun varlığı gereklidir*''(3) ifadesiyle Erzurum Kongresi'nde, Temsil Heyeti oluşturulmuş ve Meclis-i Mebusan'ın bir an önce açılması gerektiği şöyle izah edilmişti ''*Milli Meclis'in derhal toplanmasını ve hükümetin yaptığı işlerin Meclis tarafından kontrol edilmesini sağlamak için çalışılacaktır.*''

Bu karar Sivas Kongresi'nde tekrarlanmış, kongre sonrası İstanbul ile olan haberleşme kesilmiş ve çaresiz kalan Damat Ferit Paşa hükümeti istifa etmişti.(30 Eylül1919)

Yeni kurulan Ali Rıza Paşa hükümeti, Türkiye'nin bütünlüğünden bağımsızlığından yana olup, milli mücadeleye ılımlı gibi gözükmekteydi.İki taraf arasında yapılan Amasya Görüşmeleri neticesinde seçimler ve Meclisin yeniden açılması konusunda görüş birliğine varıldı.

Aslında Ali Rıza Paşa Hükümeti Sivas Kongresi kararlarını kabul etmenin yanı sıra seçimlerin bir an önce yapılarak Meclis-i Mebusan'ın açılması vaadiyle işbaşına gelmişti.İlk iş olarak hükümet, 7 Ekim 1919'da seçim kararnamesini yayımladı.Bazı tavizler vererek Anadolu hareketini yok etmeyi düşünen yeni hükümet, meclisin açılmasıyla Temsil Heyeti ve Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetine ihtiyaç kalmayacağını düşünmekteydi.

Mebusan Meclisi'nin açılabilmesi için;seçimlerin yapılması,toplantı yerinin tespiti ve meclis çalışmalarının düzene sokulması gibi ön hazırlıkların yapılması gerekiyordu. Mustafa Kemal Paşa, başlangıçta meclisin İstanbul dışında toplanması taraftarı idi.

Mustafa Kemal ve mebuslar meclisin işgal altındaki İstanbul'da mı, yoksa daha emniyetli bir durumda olan Eskişehir'de mi toplanması hususunu görüşürken Kazım Karabekir Paşa'nın bu konudaki değerlendirmesi dikkate değer;''*İstanbul'da meclisin toplanmasını ben milli hareketimiz hesabına daha hayırlı görüyorum.Çünkü milletin istiklalini bozacak bir sulhü Meclis-i Mebusan'ın kabul etmeyeceğine şüphe olmamalıdır.Hususiyle kongrelerde bu hususu celadetle müdafaa ve kabul eden bir çok arkadaşımız bu sırada orada bulunacaklardır.Meclisin cebren dağıtılacağına ve hakaretlere maruz kalacağına şüphem yoktur.O zaman milli meclisimizin kendiliğinden Anadolu'da toplanacağı tabii olur.Artık hadiseyi gözüyle gören millet de bize yardımcı olur.*''

Bu konuda Mustafa Kemal ise;''Ben Meclis-i Mebusan'ın İstanbul'da saldırıya uğrayacağını,dağıtılacağını,kesin olarak bekliyordum.Böyle bir durum karşısında alınacak tedbiri kararlaştırmıştım.Hazırlığımız ve gerekli düzenlemelerimiz de başlamıştı:Ankara'da toplanmak'' demektedir

Görüldüğü üzere meclisin İstanbul'da toplanması halinde sonucun ne olacağı detaylarına kadar düşünülmüş ve böylelikle TBMM'nin iktidarı ele alacağı önceden hesaplanmıştı.Hatta Rauf ORBAY'ın İstanbul'da bulunması ve meclis basıldığı sırada kendisini tutuklarlsa da karşı gelmeyip teslim olması bile konuşulmuştu.

Amasya Görüşmeleri'nde Meclis-i Mebusan'ın taşrada toplanması Salih Paşa tarafından kabul edilse de bu İstanbul Hükümeti'nin kararına bağlı olduğundan görüşülüp reddedilmiş ve İstanbul'da toplanmasına karar verilmişti.

3.SEÇİM ÇALIŞMALARI VE KARŞILAŞILAN SORUNLAR

İki dereceli olarak 15 Ekim'de İstanbul'da başlayan Meclis-i Mebusan seçimleri,15 vilayet,35 mülhak liva ve 16 müstakil livada yapılmıştı.

Mondros Mütarekesi'nden sonra işgal edilen ve daha önceki Meclis-i Mebusan'da temsil edilen Musul,Beyrut,Suriye ve Halep gibi vilayetlerle yine 1918 yılı sonunda işgal edilen Kars,Ardahan,Batum ve Urfa'da seçimler resmen yapılamamıştır.Dolayısıyla bu vilayetler mecliste temsil edilememiştir.

Heyet-i Temsiliye'den ise Mustafa Kemal hariç olmak üzere;Rauf ,Bekir Sami,Ömer Mümtaz,Miralay Vasıf,Mazhar Müfit Beyler ve Alfred Rüstem Bey İstanbul'a milletvekili olarak gideceklerdi.

Kurtuluş Savaşı'nın geleceğini etkileyeceğinden Heyet-i Temsiliye milletvekili seçimlerini Müdafaa-i Hukukçu kişilerin kazanması için gerekli bağlantıları sağladı ve hatta bazı şehirlerde isimler verilerek bu kişilerin seçilmesi istendi.İstanbul Hükümeti seçimlere müdahale edilmemesi konusunda uyarılarda bulundu.Bu durumun doğal sonucu olarak teftiş heyetleri oluşturulmuştu.

Hemen belirtelim ki, bu seçimlere sadece Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri katılmadı;Milli Türk Fırkası,Osmanlı Mesai Fırkası,Ahrar Fırkası,Teceddüd Fırkası,Osmanlı Sosyalist Fırkası ile Osmanlı Çiftçiler Derneği gibi bazı parti ve dernekler de seçime girmişlerdi.Bunlardan İstanbul'da seçime giren Milli Türk Fırkası ile Osmanlı Mesai Fırkası'ndan birer aday,Anadolu'dan seçimlere katılmış olan Osmanlı Çiftçiler Derneği ,Teceddüd Fırkası ve yine Milli Türk Fırkası'ndan bazı adaylar seçimleri kazanmışlardı.

İşgal döneminde yapılmış olmasına rağmen pek çok cemiyet ve grubun katılmış olması geniş bir katılımı gösterir.Buna rağmen seçimler aynı anda sonuçlanmadığından bir takım şikayetlerde olmaktaydı.Bunun da sebebi;milli mücadele taraftarlarının seçilmesi ile yapılan propaganda faaliyetlerinin diğer adaylar tarafından hoşgörülmemesiydi.İşgal altındaki bazı bölgeler bile Osmanlı Devleti'ne bağlılıklarını göstermek için temsilcilerini seçmişler ve Müdafaa-i Hukukçular bu seçimden başarılı çıkmışlardır.

Padişah başlangıçta mebusların ittihatçı olduklarını düşündüğü ve İngilizlerin İttihatçı düşmanlığını bildiğinden meclisin açılmasına istekli değildi.Bu fikrini değiştirmesinin sebebi,basında çıkan başkentin Anadolu'ya taşınacağı yolundaki haberlere karşılık İstanbul'u sahiplenmek ve İtilaf devletlerine karşılık meclisi tehdit ve güç olarak kullanmak istemesiydi.

İtilaf devletleri mebusların İttihat ve Terakki mensubu oldukları haberlerinden rahatsız olunca Padişah tarafından görevlendirilen eski sadrazam Tevfik Paşa, İngilizlere ittihatçı mebusların istifa edeceklerini, Meclis-

i Mebusan'ın toplanmasının tek amacının barış antlaşmasını onaylamak olduğunu izah edince İtilaf devletlerinin meclisin açılmasına tepkileri önlenmiş oldu.

Heyet-i Temsiliye ise Erzurum ve Sivas kongrelerinin toplanma sebebinin Meclis-i Mebusan'ın toplanmamış olmasından ötürü doğan milli otorite boşluğunu doldurmak için olduğunu açıkladı. Mustafa Kemal Paşa Meclisin İstanbul'da toplanacağı kesinleşince görüşülecek konuları belirlemek amacıyla Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i istedi.Hukuk Cemiyeti'nin üyelerinden milletvekili seçilenleri Ankara'ya davet etti.Onlardan İstanbul'a gitmeyecek olmasına rağmen meclis başkanlığına kendisinin seçilmesini,Mebusan Meclisi'nde Müdafaa-i Hukuk Grubunun oluşturulmasını istedi.

4.MECLİSİN AÇILMASI VE ÇALIŞMALARI

Son Meclis-i Mebusan,12 Ocak 1920'de,72 mebusun hazır bulunmasıyla İstanbul'da açıldı.Sultan Vahdettin hastalığı sebebiyle katılamadığından, padişahın açış konuşmasını Dahiliye Nazırı Şerif Paşa okudu. Meclis başkanlığı konusunda, Mustafa Kemal Paşa Erzurum ve Sivas Kongreleri'ne başkanlık yaptığı, Damat Ferit Paşa Hükümeti ile başarılı bir şekilde mücadele ettiği için devam eden milli mücadelenin lideri olarak, İstanbul'a gidemese de Meclis başkanı olmak istediğini, Ankara'da görüştüğü mebuslara daha önceden açıklamıştı.Bu hususta Rauf Bey'le yaptığı temaslar neticesinde Rauf Bey kendisine;Kuvayi Milliye'nin başında kalması gerektiğini, başkan seçilmesi durumunda meclis dışarıda imiş gibi bir tesir yaratacağından Heyet-i Temsiliye'ye bağlı mebusların bile bu yüzden kendisine oy vermeyeceklerini, İstanbul'a gelirse tutuklanabileceğini, bu durumda milli mücadeleye zarar vereceğini, bu yüzden başkanlığa Mustafa Kemal'i teklif etmeyeceğini bildirdi.Mustafa Kemal'de bu isteğinden vazgeçti.

Meclis-i Mebusan'da başkanlık seçimi, 31 Ocak 1920'deki beşinci oturumda yapıldı.115 mebusun katıldığı oylamalarda çoğunluk sağlanamayınca dördüncü tur oylama sonucunda,Reşat Hikmet Bey 65 mebusun oyunu alarak başkanlığa seçildi.Daha sonra yapılan başkanvekillikleri seçimi sonucunda da, Birinci başkanvekilliğine Aydın mebusu Hüseyin Kazım Bey, İkinci başkanvekilliğine ise Karesi mebusu Mecdi Efendi seçildiler

Meclis-i Mebusan'da, mebusların üye sayısı ve kararların alınabilmesi için gerekli çoğunluğun kaç olması gerektiği hususunda hararetli tartışmalar yaşandı.Tartışmayı başlatanların iddiası: Bir önceki Meclis-i Mebusan üye sayısı 256 olduğu için bu mecliste de öyle olması gerektiği idi.Hukuken doğru olsa da işgal altındaki bazı bölgelerde seçim yapılamadığından bu sayıyı tutturmak mümkün olmamaktaydı.Üstelik İtilaf Devletleri de barış antlaşmasını meclisin onayından geçirmeyi düşündüklerinden meclisin açık olması onların da menfaatineydi.

Mustafa Kemal meclis görüşmelerinde ortak hareket edilmesi, milli emellerin gerçekleşmesi ve örgütlenmenin sağlanması için daha önce Ankara'da mebuslarla yaptığı görüşmede, mecliste Müdafaa-i Hukuk Grubu'nun kurulmasını istemişti.

Rauf Bey,İstanbul'a geldiği günden itibaren böyle bir grubun kurulması için çalıştı.Milletvekilleri arasında farklı düşüncelerin mevcut olması nedeniyle her milletvekilini ayrı ayrı kazanmak zorunluluğu doğmuştu.Müdafaa-i Hukuk Grubu mensuplarından bazıları bile söz verdikleri halde bu ad çevresinde toplanmaktan kaçınmışlardı.Rauf Bey kurmak istedikleri gruba çaresiz olarak Felah-ı Vatan adı verileceğini bildirdi.Mustafa Kemal bu kişilere tepkisini Nutuk'ta gösterecektir.

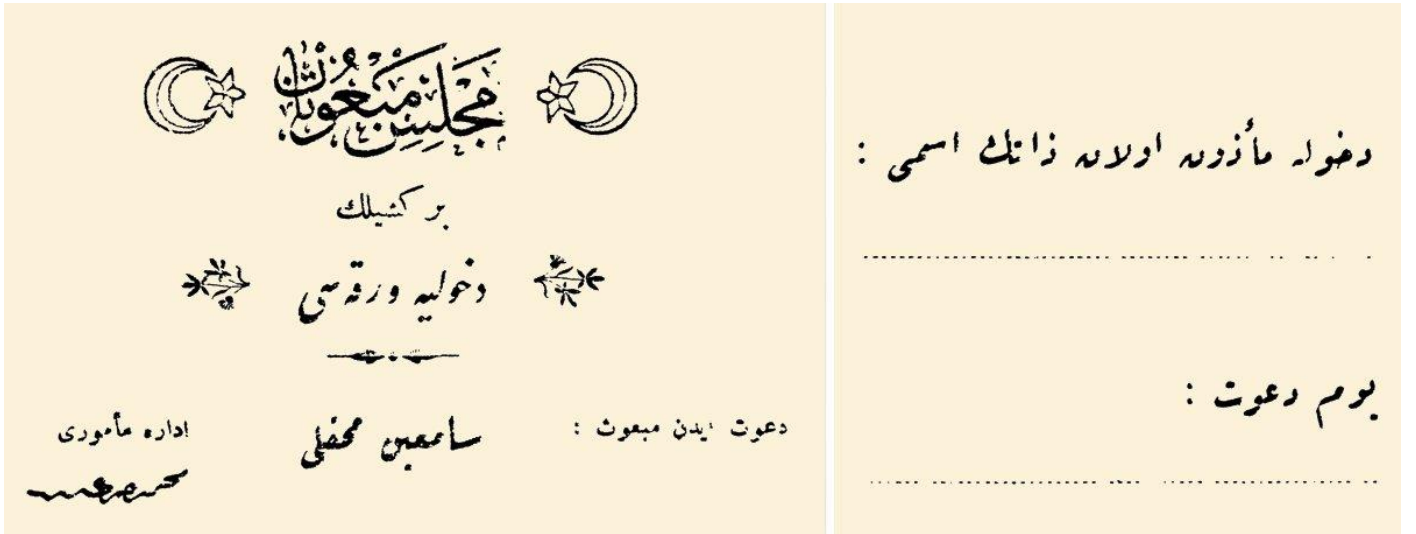
Gerçekten de mebuslar,Müdafaa-i Hukuk Grubu gibi doğrudan Anadolu hareketini çağrıştıran iddialı bir isim altında bir araya gelmeyi,İstanbul'un o günkü durumunda tehlikeli bulmuşlardı.

Felah-ı Vatan Grubu 6 Şubat 1920’de kurulmuş ve tüzüğü ertesi gün ‘‘Felah-ı Vatan İttifakı Dahili Nizamnamesi’’adıyla yayınlanmıştır.76 mebus üye olmuştur.Mustafa Kemal’in ifadesiyle Felah-ı Vatan Grubu’nun bir buçuk aylık faaliyet devresinde hemen hiçbir mühim icraati yoktur.

Tüm yurttta işgallerin sürdüğü, milli direnişin gittikçe güçlendiği dönemde, Müdafaa-i Hukukçuların ağırlıklı olduğu Meclis-i Mebusan’ın en önemli çalışması; bir nevi Erzurum ve Sivas kongresinde alınan kararların siyasi programı olan Misak-ı Milli Beyannamesi’nin ilanıdır.

5.SONUÇ:

Mustafa Kemal önderliğinde başlatılan Milli Mücadele’nin öncelikleri arasında meclisin tekrar açılması olmuştur.Ali Rıza Paşa Hükümeti ile Anadolu arasında görüşmeler neticesinde mutabakata varıldı ve üç aylık süreyi kapsayacak olan son Osmanlı parlamentosu açıldı.Seçimler halkın bağımsız tercihiyle belirilmiş ve milli mücadelecı bir meclis kimliği ortaya çıkmıştır.Fakat İstanbul’un işgaliyle 11 Nisan 1920’de meclis feshedilecek, Osmanlı’da anayasal rejim son bulacaktır.Bu sonuç diğer seçeneğe, yani Ankara’da Büyük Millet Meclisi’nin açılmasına ortam hazırlayacaktır.Yeni meclise, Meclis-i Mebusan üyelerinin seçimsiz kabul edilmesi iki meclis arasında devamlılık olduğunu gösterir.Amaç ve faaliyetleri bakımından da arada fark olmadığını söyleyebiliriz.

Osmanlı Meclis-i Meb’ûsanı’na giriş kartı (77, V/30 [1986], s. 324)

KAYNAKÇA

- EROĞLU, Hamza, *Türk İnkılap Tarihi*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1982
- KAYA, Erol, *Son Osmanlı Meclis-i Mebusanı*, Ankara, 2002
- GÖNCÜ, T. Cengiz, *Belgeler ve Fotoğraflarla Meclis-i Mebusan*, TBMM Milli Saraylar, İstanbul, 2010
- TURAN, Ahmet Nezihi, *Son Osmanlı Mebusan Meclisi'nin Yapısı ve Meclis'te Grup Teşkili*, On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Samsun, 1989, sayı:4
- SALTAN, Ali, *Felah-ı Vatan Grubu*, Yeditepe Üni. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İstanbul, 2008
- Türkler Ansiklopedisi, *Meclis-i Mebusan'ın Açılması ve Faaliyetleri*, c.13, Ankara 2002
- BİLGİN, Taner, *Son Osmanlı Mebusan Meclisi Seçimleri ve İzmit Mebusları*, Uluslararası Gazi Akçakoca ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu Bildirileri, Kocaeli, 2015
- KORKMAZ, Cemil Hakan, *Heyet-i Temsiliye*, Profil Yayıncılık, İstanbul, 2015
- KARACA, Taha Niyazi, *Son Osmanlı Meclis-i Mebusan Seçimleri*, TTK Basımevi, Ankara, 1994
- ATATÜRK, Mustafa Kemal, *Nutuk*, 1999
- KARABEKİR, Kazım, *İstiklal Harbimizin Esasları*, İstanbul, 1995
- KANDEMİR, Feridun, *Son Osmanlı Meclis-i Mebusanının Son Günü*, Resimli Tarih Mecmuası, c.6
- <https://www.atam.gov.tr>. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı

BİR MİLLETİN YEMİNİ: MİSAK-I MİLLÎ

KARTAL ANADOLU LİSESİ

Zarife Sena ÖZ, Emirhan ERGÜN, Ahmet Faruk KESKİN, Yavuz BEHADİR.

Danışman Öğretmen: Gülsüm AKIN.

E-Posta: ozsena473@gmail.com, yavuzhero61@gmail.com, ergun.emrhan@yandex.com, far.kes.com@gmail.com

GİRİŞ

Bir ulus bir yana ölümü, diğer yana bağımsızlığını koyup; bağımsızlığı için ant içerse ne olur?

İşte Türk Ulusu 28 Ocak 1920 tarihinde Misak-ı Milli ile bütün dünya uluslarının önünde bağımsızlığını sağlayıncaya kadar savaşı sürdüreceğinin yeminini etmiştir.*[1] Böylece tüm dünyaya vatanın bir bütün olduğunu ve parçalanamayacağını göstermiştir.

Misak-ı Milli Türk Kurtuluş Savaşının siyasi manifestosu olan altı maddelik bir bildiridir. 17 Şubat'ta kamuoyuna açıklanmıştır. Bildiri, I. Dünya Savaşı'nı sona erdirecek olan barış antlaşmasında Türkiye'nin kabul ettiği asgari barış şartlarını içerir.*[2]

Yapılan görüşmeler sonucunda son Osmanlı Mebusan Meclisinin kabul ettiği Misak-ı Milli; Türk Milletinin yemin ile çizdiği milli sınırdır. Türkiye Cumhuriyeti'nin sınırları, büyük ölçüde, Mîsâk-ı Millî ilkeleri doğrultusunda oluşmuştur.

Misak-ı Milli Türk Milletinin direnişinin, var olan düzene başkaldırışının sembolüdür. Yani Misak-ı Milli Türk Milli Mücadelesinin sembolüdür.

Yayınlanan altı maddelik bildirgenin içeriğinde milli bağımsızlık ve milli egemenliğin vurgulandığı Misak-ı Milli'nin günümüz Türkiye'sinin oluşmasında büyük katkıları vardır.

Misak-ı Milli şüphesiz Türk Milletinin istiklalini, istikbâlini ve egemenliğini kazandırmıştır.

Misak-ı Milli'nin içeriğinde yeni kurulacak Türk devletinin sınırlar, boğazların güvenliği, azınlıkların hakları, Arap yarımadasındaki Türk toprakları, bazı vilayetlerin geleceği hakkında halkın kararı ve milli ekonomiyi sarsacak kapitülasyonların kaldırılmasına dair konular işlenmiştir. Ancak bazı konular hala aydınlatılamamıştır. Özellikle sınırların netliği konusunda tartışmalar devam etmektedir.

1. Bölüm: Misak-ı Millide alınan kararlar

1) Osmanlı Devleti'nin, özellikle Arap çoğunluğunun yerleşik olduğu, 30 Ekim 1918'de Mondros mütârekesinin imzalandığı sırada, düşman ordularının işgali altında kalan kesimlerin mukadderâtı, halkının serbestçe verecekleri karara uygun olarak belirlenmesi gerekeceğinden, adı geçen mütâreke hattı içinde Mondros Mütârekesi imza edildiği tarihte işgal edilmemiş olan bölgeler ve Osmanlı Müslüman çoğunluğunun yerleşmiş bulunduğu bölgelerin hepsi hiçbir şekilde bölünmez bir bütündür.

2) Halkı, ilk serbest kaldıkları zaman halkın oylarıyla ana vatana katılmış olan üç sancak –Kars, Ardahan (Oltu, Şenkaya ve Olur dâhil), Batum (Artvin, Ardanoç, Şavşat ve Borçka dâhil) için gerektiğinde yeniden serbestçe halkoyuna başvurulmasını kabul ederiz.

3) Türkiye ile yapılacak barışa bırakılan Batı Trakya'nın hukuki durumunun tespiti de, halkın tam bir serbestlik içinde beyân edecekleri oylara uygun olarak gerçekleşmelidir.

4) İslâm Hilafet ve Saltanat Merkezi/Karar yeri ve Osmanlı hükümet merkezi olan İstanbul şehriyle Marmara Denizi'nin güvenliği her türlü tehlikeden uzak/korunmuş olmalıdır. Bu esas saklı kalmak şartıyla, Akdeniz ve Karadeniz Boğazlarının dünya ticaret ulaşımına açılması hakkında, bizimle diğer bütün ilgili devletlerin ittifakıyla verecekleri karar geçerlidir.

5) İtilâf Devletleri ile düşmanları ve bazı ortakları arasında kararlaştırılan antlaşma esasları çerçevesinde azınlıklar hukuku komşu ülkelerdeki Müslüman ahâlinin de aynı hukuktan yararlanmaları güvencesiyle tarafımızdan teyit ve temin edilecektir.

6) Millî ve iktisadî gelişme imkânlarını elde etmek ve daha çağdaş ve intizamlı bir yönetim şeklinde işleri yürütmeyi başarabilmek için, her devlet gibi bizim de gelişme sebeplerimizin temin edilmesinde tam istiklâl ve tam serbestliğe kavuşmamız, varlığımızın ve hayatımızın temel esasıdır. Bu sebeple, siyasî, adlî, mâlî gelişmelerimize engel kayıtlara/bağlara muhalifiz. Tahakkuk edecek borçlarımızın ödeme şartları da bu esaslara aykırı olmayacaktır.

2. Bölüm: Sınırlardan verilen tavizler

Misak-ı Millide sözü geçen sınırlardan belirli şartlarla tavizler verilmiştir. Bu tavizler şunlardır:

2.1: Batum

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti ile Rusya Sovyetleri Sosyalist Federal Cumhuriyeti Hükümeti arasında Moskova kentinde 16 Mart 1921 tarihinde imzalanan Moskova Antlaşması'nın (TÜRKİYE – SOVYET RUSYA DOSTLUK VE KARDEŞLİK ANTLAŞMASI) 2.Maddesi (Türkiye, işbu Antlaşmanın birinci maddesinde gösterilen sınırın kuzeyinde Batum Livasına ilişkin topraklar ile Batum kenti limanı üzerindeki egemenlik hakkını, şu koşullarla, Gürcistan'a bırakmaya razı olur:

Birinci: İşbu Maddede belirtilen yerler halkının, her topluluğunun kültürel ve dinsel haklarını sağlayacak ve bu halkın yukarıda sözü geçen yerlerde isteklerine uygun bir tarım toprakları rejmi kurma olanağına sahip olacak biçimde geniş bir yönetsel özerkliğe kavuşması:

İkincisi: Batum limanı üzerinden Türkiye'ye giden ya da oradan gelen ticaret malları ve tüm nesnelerin gümrük vergisine bağlı tutulmayarak ve hiç bir engelle karşılaşmayarak, her türlü vergi ve ücretten bağışık biçimde, serbest transit hakkı ile birlikte, Türkiye'nin özel harcamalardan ayrı olarak, Batum limanından yararlanmasının sağlanması.) gereğince Batum kenti Sovyet Rusya topraklarına dahil olmuş ve bu şekilde Misakı Milli'den ilk taviz verilmiş olundu.

2.2 Hatay-İskenderun:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti ile Fransa Cumhuriyeti Hükümeti arasında Ankara kentinde 20 Ekim 1921 tarihinde imzalanan Ankara Antlaşması'nın 7.Maddesi (İskenderun Bölgesi (Hatay) için özel bir idare usulü tesis olunacaktır. Bu mıntıkanın Türk ırkından olan ahalisi kültürlerinin inkişafı teşkilattan faydalanacaklardır. Türk lisanı orada resmi dil olacaktır.) ve 8.Maddesi (3. için her türlü maddede zikredilen hat: İskenderun körfezinde Payas'tan başlayarak Meydan-ı Ekbez-Kilis-Çobanbeyli istasyonuna gidecek ve demiryolu Türkiye'de kalmak üzere Çobanbeyli'den Nusaybin'e varacaktır. Payas ile Meydan-ı Ekbez ve Çobanbeyli istasyonları Suriye'de kalacaktır. İşbu anlaşmanın imzasından itibaren bir ay içinde mezkur hattı tespit etmek üzere her iki taraf delegelerinden mürekkep bir komisyon seçilecek ve bu komisyon tespit muamelesine nezaret edecektir.) gereğince Hatay Suriye topraklarına dahil olmuş ve bu şekilde Misakı Milli'den ikinci taviz verilmiş olundu.

2.3 Musul-Kerkük:

Türkiye Cumhuriyeti ile İngiltere Hükümetleri arasında Ankara kentinde imzalanan 5 Haziran 1926 tarihli Ankara Antlaşması birinci faslı yani Türkiye ile Irak arasındaki hudut başlığı altındaki ilk 5 maddesi:

- a) Musul ve Kerkük vilayetleri Irak'a verilecektir.
- b) Irak sınırı Milletler Cemiyeti'nin 29 Ekim 1924 yılındaki aldığı kararla kesin olarak belirtilmiştir.
- c) Milletler Cemiyeti'nin belirttiği sınır kararını iki devlette kabul edecek ve bozmak için herhangi bir eylem hazırlığına girmeyecektir.
- d) Türkiye ve Irak arasında sınır Brüksel hattı olduğu kararlaştırıldı.
- e) Irak Musul'dan elde ettiği petrolün %10'unu 25 yıllık süre boyunca Türkiye'ye verecektir.

Sonuç olarak Musul ve Kerkük'ün sınır dışı kalması dahilinde Misakı Milli'den üçüncü taviz verilmiş olundu.

3.Bölüm:Boğazların Güvenliği

Asya'yı Avrupa'ya ve Karadeniz'i Akdeniz'e bağlayan Boğazlar, jeopolitik konumu sebebiyle tarihte büyük mücadelelere sebep olmuştur.Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'nı yenilgiyle kapattığını belgeleyen Mondros Mütarekesi, Çanakkale ve Karadeniz boğazlarının açılmasını, Karadeniz'e serbestçe geçilebilmesini ve Boğazlar'daki mevcut istihkamların müttefiklerce işgalini öngörmekteydi. Bunagöre Marmara dahil Çanakkale ve İstanbul boğazlarından geçiş savaşta her türlü savaş ve ticaret gemilerine açık bulundurulacaktı.Türkiye, Boğazlar üzerindeki haklarının sınırlandırılması demek olan bu hükümleri istemeyerek kabul etmişti. Lozan Antlaşması'nın Boğazlar'la ilgili hükümleri, mücadele halinde Türkiye'nin buraları savunmasını çok güçleştirdiği için Türk hükümeti bir çare aradı.

Misak-ı Milli'de bu maddeleri kesinlikle reddeden Türk Kuvvetleri, Boğazlar hakkında söz sahibi ülkenin Türkiye olmasını, verilecek kararların Türkiye ile birlikte ilgili devletler arasında belirlenmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Sonucunda 1933'teki Silâhsızlanma Konferansı'nda bu hükümlerin kaldırılmasını istedi. Fakat bu istek silâhsızlanma meselesiyle doğrudan ilgili olmadığı ileri sürülerek geri bırakıldı. Nihayet Montrö Antlaşması (20 Temmuz 1936) ile Boğazlar'ın savunması Türkiye'ye bırakıldı.

4.Bölüm: Azınlıklar İlgili

Misak-ı Milli'de yer alan bir diğer konuda Azınlıkların haklarıydı. Türkiye çoğunluk için tehlike oluşturan azınlıklara çözüm ararken Mütekabiliyet Esası'nı baz almıştır. Bunun sonucunda;Gayrimüslim azınlığa tanınacak haklar çevre ülkelerdeki Müslüman azınlığa tanınan haklar oranında olacaktır. (Mütekabiliyet Esası)

5.Bölüm:Misak-ı Milli'nin Önemi veSonuçları

- Erzurum ve Sivas Kongreleri'nde alınan kararlardan sonra, Misâk-ı Millî ile Türkler, tam bağımsızlık bilincine erişmişlerdir.
- Ali Rıza Paşa Hükümeti istifa edecek ve yerine Salih Paşa hükümet kuracaktır.
- Kurtuluş Savaşı'nın hedefleri ve yöntemleri resmen belirlenmiş ve kabul edilmiştir.
- Bu kanun Mebusan Meclisi 'nde kabul edilen son kanun olmuştur.
- Mustafa Kemal 'den daha önce çeşitli sebeplerle alınan askerlik hakları geri iade edildi.

Kaynakça

*[1]: Prof. Dr. Kemal Arı (Tarih profesörü, Araştırmacı yazar)

[3]: Sina AKŞİN, Kısa Türkiye Tarihi, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, Eylül 2007

[4]: Türk Tarih Kurumu, Misak-ı Milli Beyannamesi

[5]: İsmail SOYSAL, Türkiye'nin Siyasal Antlaşmaları, Türk Tarih Kurumu , Ankara, 1991

[6]: Cemal Güven, ‘MÎSÂK-I MİLLÎ: TÜRKİYE’NİN İSTİKLÂL VE İSTİKBÂL ESASLARI’,2018

7-<https://www.ttk.gov.tr/>

MİSAK-I MİLLÎ

Yeni Misak-ı Milli Haritası

TÜRK TARİH KURUMU

SELÇUKLU ANADOLU LİSESİ YENİMAHALLE/ANKARA

Sude YETİŞKİN-Fatma SERTTAŞ-Ahmet Burak KOÇ

Danışman Öğretmenler:

Necati Hakan ALKAN-Aysel KAYA

GİRİŞ

Misak-ı Milli, diğer bir isim ile Ahd-ı Milli (Milli Söz) veya Peymân-ı Millî (Milli yemin); Erzurum Kongresi'nde ele alınıp Sivas Kongresi'nde olgunlaştırılan, ilk müsveteleri Ankara'da Temsil Kurulu tarafından kaleme alınan ve İstanbul'a gönderilip son Osmanlı Mebusan Meclisi'nde kabul edilen, savaş sonrası egemenlik haklarını ve vatan sınırlarını belirleyen metindir.

Bir diğer deyiş ile Misâk-ı Millî Türk Milletinin bağımsızlığının kazanılmaya çalışıldığı, Türk vatanının belirlenmiş sınırlarının; resmileştirilerek tüm dünyaya ilan edilmiş halidir. Bu sınırlar Milli Mücadele döneminde "Hudud-ı Milli" olarak da anılmış ve ifade edilmiştir.

1-)Son Osmanlı Mebusan Meclisi

Osmanlı Meclis-i Mebusanı 21 Aralık 1918'de Padişah tarafından süresiz tatil edilmiştir. Nihayet Sivas Kongresi'nden sonra Damat Ferit Paşa'nın istifasıyla, yerine getirilen Ali Rıza Paşa Hükümeti'nin ılımlı politikası ve Mustafa Kemal'in "Milli Meclis" in açılması hususundaki ısrarı karşısında Padişah VI. Mehmet Vahdettin ,Meclis'in tekrar açılmasını kabul etti.

Meclis,12 Ocak 1920 Pazartesi günü öğleden sonra saat iki'de Padişahın, bir beyannamesi okunarak açıldı. Milli Müdafaacı olan mebusların mecliste kurduğu Felah-ı Vatan Grubu, 22 Ocak 1920 tarihli gizli toplantısında, Mustafa Kemal'in Misak-ı Milli metni çok az değişiklikle burada kabul gördü. Daha sonra Edirne Mebusu Şeref Bey (Aykut) başkanlığa bir önerge takdim etti. Bu önergede Ahd-i Milli (Beyannamesinin)'nin basına ve bütün parlamentolara bildirilmesi isteniyordu. Önerge oylanıp kabul edilince Şeref Bey, söz aldı.

“Bu öyle bir Ahd-i Milli'dir ki, Meclisimiz bunu kesin bir kararla bundan sonraki tarihimize kaydederken geçmişin güçlü ve parlak günleri kadar gelecekte de milletimiz için umduğumuz ve devletimiz için beklediğimiz en parlak günleri hazırlamış olacağız. Biz Türkler esasen "Demokrat" bir milletiz. Hiç bir zaman aşağıda kalmış bir insanı ezmek bir Türk'ün aklından geçmemiştir. Nasıl bir mihrabın, bir imamın arkasındaki herkes eşitse Türkler ve Müslümanlardaki eşitlik anlayışı ve esası da aynıdır...”

2-)Misakı Milli Maddeleri

Madde 1- Osmanlı Devleti'nin 30 Ekim 1918 tarihli Ateşkes Antlaşmasının (Mütareke) imzalandığı sırada düşman ordularının işgali altında kalan bölgelerin kaderi o yörede oturan halkın hür iradesiyle belli olacaktır. Mezkur Mütareke hattı içinde ve dışında, dini, soyu ve amaçları bir olan ve birbirlerine karşı saygı ve fedakârlık duyguları taşıyan, toplumsal yapısı itibariyle çevresi ile uyum içinde olan çoğunluğun oturduğu bölgelerin tümü, fiilen ve hükmen ve hiç bir surette vatanın ayrılmaz bir parçasıdır. (Cüz-i lâyenfekkidir).

Madde 2- Halkının ilk serbest kaldıkları zamandaki oylarıyla Anavatana katılma kararı veren Elviye-yi Selase (Üç Liva: Kars, Ardahan, Batum) için gerekirse yeniden halkın oylarına müracaat edilebilir.

Madde 3- Türkiye ile yapılacak kesin bir Barış Antlaşmasına kadar, Batı Trakya'nın hukuki durumu da orda oturanların hür idareleri ile kullanacakları oylarıyla belli olacaktır.

Madde 4- Hilafetin ve Saltanatın ve onun Hükümetinin merkezi olan İstanbul şehri ile Marmara Denizinin güvenliği her türlü tehlikeden uzak tutulmalıdır. Bu ilke saklı kalmak kaydıyla Akdeniz ve Karadeniz Boğazlarının dünya ticaretine ve ulaştırmasına açık tutulması bizimle ilgili tarafların oy birliği ile verecekleri kararla belli olacaktır.

Madde 5- İtilaf Devletleri ve hasımları arasında ve bazı ortakları arasında kararlaştırılan antlaşma esaslarına göre azınlıkların hukuku, komşu ülkelerdeki

müslümanların da aynı haklardan yararlanması esası içinde, tarafımızdan benimsenip garanti altına alınacaktır

Madde 6- Milli ve Ekonomik gelişmenizi sağlamak ve devlet işlerini günün kuralları içinde düzenli bir şekilde çevirmeyi başarabilmek için her devlet gibi bizim de bu gelişmemizi sağlarken tam bir bağımsızlığa ve özgürlüğe sahip olmamız yaşamamızın ve mevcudiyetimizin hareket noktasıdır. Bu sebeple siyasi, mali ve adli alanlarla öteki alanlardaki gelişmemize engel teşkil edecek hükümlere (kapitülasyonlar) karşıyız. Tahakkuk edecek borçlarımızın tespit edilecek ödeme şartları da bu esaslara aykırı olmayacaktır.

3-)Misakı Milli'nin İlanı ve Kararlarla İlgili Gelişmeler

Beyannamenin altıncı maddesi çok önemliydi. Bu maddeye göre, Türkiye'nin millî ve iktisadî gelişmesini sağlayabilmesi ve daha modern bir idareye kavuşması için tam bağımsız olması gerekiyordu. Bunun yolu da her çeşit kapitülasyonun kaldırılmasından geçiyordu. Bu nedenle söz konusu maddede Türkiye'nin siyasi, iktisadî, adlî gelişmesini engelleyen her türlü sınırlamalara karşı olunduğundan söz edilmiş; yeni sınırlar içindeki Türkiye'ye düşecek borçların da onun bağımsızlığını zedelemeyecek şekilde ödeneceği dile getirilmişti. Bu, Türkiye'nin var olabilmesi için temel şarttı.

Bu beyannamenin hazırlanmasında Dünya siyasi hayatındaki Amerika Birleşik Devletleri'nin bağımsızlığı, Fransız İhtilali ve Wilson İlkeleri'nin getirdiği düşüncelerle, işgaller karşısında oluşan Kuvâ-yı Milliye ruhu, Amasya Genelgesi, Erzurum ve Sivas Kongreleri ve Amasya görüşmesi temel rol oynamıştır.

İlan edilen Amasya Genelgesi ile başlayan Milli Mücadele süreci; Erzurum, Sivas Kongreleri ve Amasya görüşmeleri ile Misâk-ı Milli 'nin somutlaştırılmasına karşın farklı bir boyut kazanmıştı. Vatan topraklarının tarihi, kültürel, demografik, askeri ve ekonomik birçok açıdan bir ve beraber olarak düşünülen ve ayrılmayacağı ilkesini ifade eden Misâk-ı Milli, Erzurum Kongresi ile başlayan süreçte, Milli bağımsızlık duygusunun yansımasının bir ürünüdür ve ilk olarak Son Osmanlı Mebusan Meclisi'nde kabul edilmiştir. Misâk-ı Milli'nin kabulü Türk milletinin istiklal ve vatanın kurtarılması duygu ve hissiyatını artırırken başta İngiltere olmak üzere İtilaf Devletleri'nin yıllardır kurdukları ve nihayetinde fiili olarak gerçekleştirdikleri işgal ve buraların Türk sınırlarından kopartılması tezlerine büyük bir karşı çıkış idi. Bu metin 121 vekil tarafından onaylandı.

4-)Misakı Millinin Önemi

Burada önemle üzerinde durulması gereken nokta şudur ki; Misâk-ı Millî rastgele ilan edilmiş bir Millî yemin veya niyet beyanı değildir. Osmanlı Devleti'nin birçok bakanlığı, genelkurmayı ve komisyonla-rının yaptığı titiz çalışmalar ile özenle hazırlanmış bir senettir. Bu Misâk, hayalperest ve duygusal bir şekilde değil, bizatihi somut ve gerçek göstergelerle uluslararası arenada, devletin tezlerini ve haklılığını ortaya koyacak veriler üzerinden hazırlanmıştır. Bu tezler, sadece devlet adamları tarafından ileri sürülen bir fikir değildir. Aynı zamanda bölgenin İngiliz ve Fransız işgali sırasında ve Milli Mücadele döneminde Halep ve Cezîre bölgesindeki yerel halkın ve aşiretlerin, gerek Türk-Kürt-Çerkez gerekse Arap olan büyük bir çoğunluğunun Osmanlı Devleti'ne bağlı olmak istemesinden ileri gelmektedir.

Mustafa Kemal Paşa "Misak-ı Milli'nin hedefi Osmanlı Devleti'ni yeniden ayağa kaldırmak değildi. Mısır'ı, Hicaz'ı, Balkanlar'ı, Kafkasya'yı yeniden kurtarmak değildi. Asıl amaç bu sınırlar içinde yeni bir Türk devleti kurmaktır. Kurtuluş Savaşı da bu planı gerçekleştirmek içindir. Bütün prensiplerimizi alçak gönüllülükle ifade eden ve aynı

zamanda Milli M¼cadele'nin ana hedefi olan Misak-ı Milli, Cumhuriyet döneminde de Türk dış politikasının ruhunu oluşturmuştur. Yeni devlet bu beyannamede bulunan şartlara dayanacaktır.

9 Eyl¼l 1922'de İzmir'in işgalden kurtarılması ve sonrasında ortaya çıkan Mudanya M¼tarekesi süreci, Lozan görüşmelerinin de kapısını aralamıştır. Türk halkının ve ordusunun verdiği m¼cadele, diplomatik ve hukuki olarak tescilli ve tasdik edilmesi için bir barış antlaşmasına ihtiyaç duyuluyordu.

Bu antlaşma aynı zamanda uğruna m¼cadele edilen Misak Milli'nin gerçekteştirilebilmesi için de önemli olup barış antlaşması görüşmeleri için Türkiye ve İtilaf Devletleri temsilcileri Lozan Konferanslarına başlamışlardır. Lozan antlaşması ile Bağımsız Türk Devleti, İşgalciler ve tüm dünyaya kabul ettirildi. Lozan sonrası, yeni kurulan Türk Devleti'nin dış politikadaki amacı, Misak-ı Milli maddelerini gerçekteştirmektir.

Kaynakça

Mahmut Goloğlu, Milli Mücadele Tarihi(3 Meşrutiyet) Ankara.1970

Dr.Durmuş Yılmaz, Misâk-ı Milliye göre Musul(Son Osmanlı Meclis-i Mebusanı ve Misâk-ı Milli) Nüve kültür merkezi yayınları 1995

Enes Demir, Misâk-ı Milli II (5.4.Misak-ı Millinin ilanı ve bölgenin Mîsâk-1 Milli Sınırlarına Dâhil Edilmesi), Hiper Yayınları 2017

Misâk-ı Milli ve Türk Dış Politikasında Musul, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 1998

Mustafa Budak, İdealden Gerçeğe Misâk-ı Milli den Lozan’a Dış politika Küre yayınları, İstanbul 2002

Enes Demir, Misâk-ı Milli II (5.4.Misak-ı Millinin ilanı ve bölgenin Mîsâk-1 Milli Sınırlarına Dâhil Edilmesi), Hiper Yayınları 2017

Mustafa Budak, Misâk-ı Milli:sen Lozan’a 4. Bağımsızlık İlkesi, Küre yayınları 2014

Enes DemirMisâk-ı Milli)(7.3.Bölgenin Misâk-ı Milli Sınırlarına Dâhil Edilmesi) Post Yayınları 2017

İslam-Türk Ansiklopedisi cilt2 (Misak-ı Milli) Tercüman Aile ve Kültür Yayınları, 1987

Yrd.Doç.Dr.Ali Güler,Türk’ün Unutulan Yemini Misak-ı Milli(Mustafa Kemal Paşa’ya Göre Misak-ı Milli’nin Amacı),Halk Kitabevi,2015

Yrd.Doç.Dr.Serdar Sakin,Uluslararası Bağımsızlık Projesi Misak-ı Milli Ya Da Büyük Güçlere Meydan Okuma(Misak-ı Milli’nin Tarihsel Değeri;Amaç ve Hedefleri) Erciyes Üniversitesi Yayınları NO:176,2010

Ercüment Kuran,Türkiye’nin Batılılaşması ve Milli Meseleler,1994

N.Yücel Mutlu,Misak-ı Milli’den İlk Kazanç ve İlk Kayıp Kars/Ardahan ve Batum(Misak-ı Milli Nedir?) Ankara,Ekim 2007

Dr. Selahattin Tansel,Mondros’tan Mudanya’ya Kadar Cilt III (Son Osmanlı “Meclis-i Mebusanı”nın açılışı),Tarih Dizisi, İstanbul 1991

Mazhar Müfit Kansu, Erzurum’dan Ölümüne Kadar Atatürk’le Beraber II.cilt, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1988

İSTANBUL'UN İŞGALİ

VALİDEBAĞ FEN LİSESİ

ERGİN Rana İlsu, BÜYÜK Eren, YAZICILAR Yunus Emre

Danışman Öğretmen: DEMİRCİ Cengiz

E-posta: ahmternbyk@gmail.com

ÖZET

İstanbul, I. Dünya Savaşı'nın ardından imzalanan Mondros Mütarekesi'nin akabinde önce Kasım 1918'de ve Mart 1920'de olmak üzere iki kez İtilaf Devletleri tarafından işgal edildi. İstanbul halkına zulmeden İtilaf Devletlerinin amaçları ise hem Osmanlı'yı parçalamak hem İstanbul'un jeopolitik konumundan yararlanmak hem de Anadolu'da filizlenen Milli Mücadele ruhunu yok etmektir. Halkı büyük bir yıkıma uğratan işgal kuvvetleri ayrıca halkın işgale tepki olarak kullanabileceği tek organ olan basın ve yayına da müdahale ederek Türk ve dünya basınında işgali haklı göstermeye çalıştı. Örneğin işgal sabahında tüm gazetelerde işgalin halk için bir sorun olmayacağından bahsedilmiştir. Basını ele geçiren güçler, toplumun gıda, giyim ve barınma gibi temel ihtiyaçlarını karşılayamaz hale gelmesine neden olmuştur. Kısaca 4 yıllık işgal dönemi boyunca toplumsal yozlaşma hat safhada yaşanmıştır. Bu çalışmada da İşgal altındaki İstanbul'un durumu, şehirdeki basın hayatı ve toplumun yaşadığı sorunlar ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: İstanbul'un İşgali, Toplumsal Sorunlar, Milli Mücadele, Basın Tarihi, İtilaf Devletleri.

İŞGAL ALTINDAKİ İSTANBUL

İşte bugün ellerimizde bir İstanbul, onca işgal, onca azınlık ve İtilaf Devletleri...

Sıradan bir Kasım sabahına uyanmıştı İstanbul... Yıl 1918, aylardan Kasım 13... O sabah İstanbul buğulu gözlerini Haydarpaşa'daki yabancılarla açtı... Şehir yabancı kokuyor renkler yabancılaşıyordu... Gözlerinin maviliği uzakları gören Mustafa Kemal Paşa, yaveri Abbas Bey'e işte o gün sarf etmişti tarih yazan sözlerini; 'geldikleri gibi giderler!' Denizine; mehtabına doyulamayan mavisine şarkılar yazılmış; yeşili ile konu olmuştu onca şairinin mısralarına... Ah güzel İstanbul... Yabancılaştığı gibi pahalı bir pasta edasında dilimlere ayrılıyor; ruhu boğuluyor ötekileştiriliyordu... Vatanın her karış toprağına göz dikilmiş; zaferine kutlama yapan Yunanlılar; İngiliz ve Fransızlara örnek oluyorlardı; yeni başlamış bir hikayede kaybeden senaryosunun başrolünü oynadıklarının farkında bile değillerdi. Osmanlı İmparatorluğu ve İtilaf Devletleri arasından imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması ile I. Dünya Savaşı'nın bu ülkeler arasında sona erdiğinin ilan edilmesinin ardından, 13 Kasım 1918'de Osmanlı Devleti'nin başkenti İstanbul'a 55 parçalık gemilerden İstanbul'a 3500 asker çıkarıldı. İngilizler, Fransızlar, İtalyanlar, bu güçleri takip etti. 465 yıllık başkente ilk kez yabancılar askeriyle giriyor, millet esaretle tanışıyordu. Türk Milleti'nin kanında dolaşan bağımsızlık ve özgürlük inancının farkında olmadan tarih yazdıklarını iddia ede dursunlar; Aziz Türk Milleti cebren ve hile ile yapılan bu işgali kabul etmiyor boyun eğmiyordu. Mebusan Meclisi kulaktan dolma siyasetini yaparken, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk şubelerinin baskısı altında köleliği ve sömürgeyi süslemeye devam ederek aciz korkularının esiri oluyordu. Anadolu'nun her karesinden yükselen bağımsızlık akımından endişe duyan İngilizler Sarayburnu'na asker çıkarmış ve İstanbul'u fiilen işgal etmişti. İşgal İstanbul; gündüzünde geceyi yaşıdı... Ve işgal İstanbul'un çocukları; her sabaha yarı aç ama vatan sevgisi ile uyandı... Taksim Meydanı'nda İngilizler... Talimhanede Fransızlar... Tophane'de askerler... Harbiye'de sipahi ocağında İngiliz Birlikleri... Bakırköy tren istasyonunda Fransız tankları; Gar girişinde ayakkabı boyayan çocuklar, bahar gelmiş, sokakları saran sümbül kokuları... Dolmabahçe sarayı paylaşılamazken İşgal İstanbul'un çocuklarına bir hayır sever ekmek dağıtıyordu... Beykoz tepelerine karşı İngiliz deniz subayları; tepelerinde kızlar ve pembe hayalleri... Galata... ışıklarına hayran kaldığımız aşk kokan Galata; İngiliz süvarilerinin şaşalı kutlamalarına şahit oldu... İngiliz Bayrağını da ağırladı; içki ve çılgınlığa kapılmış İngiliz askerlerini de.. Savaşın içinde aşktan vazgeçmedi... elleri birleştirmekten, umut etmekten... bıkmadan usanmadan bekledi Galata... aşk vatan aşkıydı... Sirkeci; Demirkapı... Büyükkada'da işgal gücü komutanlarını ağırladı o büyük zarafetiyle; kuş sütü eksik sofralarda, sahte sahipleri Ada'nın... bir çiçekler kimsenin olamadı; kimse alamadı Türk'ün kokusunu çünkü... Halkın fakirliği; pejmürdeliği ve zavallılığı... Ekmek satan işportacı kadınlar... Bir yanı bahar bahçe bir yanı yaprak döker İSTANBUL... Sultanahmet ve Halide Edip ...Ve İstanbul kadınları cami önünde...

Hal böyleyken, İstanbul'un Mart 1920'de resmen işgaliye ortaya çıkan asayiş problemi ve işgal kuvvetlerinin zorbalıkları... Türklere hakaret eden, halkın bayrak, ezan gibi kutsal değerlerine saldıran askerler, yerli halka adeta zulmediyordu. Tüm bunların yaşanmasının altında elbette İngilizlerin hain emelleri vardı.

Peki ya işgal altındaki İstanbul'un genel durumu bu şekildeyken işgal, Türk ve dünya basınına nasıl yansımıştı?

BASIN TARİHİNDE İSTANBUL'UN İŞGALİ

İstanbul'un işgal altında olduğu yıllarda İtilaf Devletleri polisi Türk basınına çok sıkı sansür uyguladı. Gazeteler yayınlanmadan önce sansür memurlarının kontrolünden geçirildi. İşgalciler uygun görmedikleri yazı ve fotoğrafların gazete, dergi ve kitaplarda yayımlanmasına izin vermediler. Bu dönemde yayınlanan gazeteler incelendiğinde birçok satırın boş olarak yayınlandığı görülür. Bunun nedeni, klişelerin sansür memurunca baskı aşamasında söktürülmüş olmasıdır. Savaşın gerçeklerini ve iç yüzünü gösteren önemli olaylar hiçbir zaman yayımlanmadı. İngiliz emperyalizminin yarattığı vahşetin ve insanlık suçlarının görsel kanıtları ortadan kaldırıldı. Sistemli bir biçimde yürütülen faaliyetlerden biri de her türlü savaş fotoğraflarını toplamaktı. İstanbul'daki İngiliz işgal kuvvetlerinin yayın organı The Orient News'un "Yasaklı savaş fotoğrafları aranıyor" başlıklı ilanı bunu gösteriyor.

16 Mart günü şafak sökerken İstanbul'u resmen işgal eden İtilaf Kuvvetleri, İkdam Gazetesinde yer alan ilk resmi bildirilerini yayınlıyorlar: Birinci sayfanın üstünde şunları okuyoruz:

İstanbul bugünden itibaren askeri işgal altına alınmış ve Hükümetin üzerine düşen vazifeler yapılmakta olduğundan, herkesin büyük bir sükûnet ile iş ve güçleriyle meşgul olmaları tavsiye edilir. Gazetede ayrıca işgal güçlerinin tebliğleri de yer almaktadır:

Bu tebliğlerde İttihat ve Terakki'nin yöneticileri, Kuvayı milliye önderleri İtilaf Devletleri tarafından kötülenmiş, aynı zamanda Osmanlı ahalisinin huzurunun da İtilaf Devletleri tarafından sağlanacağı belirtilmiştir.

Gazetede İstanbul Hükümetinin açıklamalarında da İşgal Kuvvetleri ve Padişah Hükümetinin emirlerine karşı gelerek İtilaf Devletleri askerlerine karşı yapılacak her türlü karşı koyma hareketinin şiddetle cezalandırılacağı ifade edilmekte kendilerine Kuvayı Milliye adını veren maceraperestlere yardım edilmemesi ve inanılmaması istenmektedir.

21 Haziran 1919 Cuma Günü tarihli bir Gazetede ise şöyle deniyor:

Dün Birleşik Amerika Başkanı ve İngiliz ve Fransız Başbakanları arasında, Türkiye'nin akıbeti üzerinde uzun bir konuşma daha yapılmış ve Vilson, İstanbul'la Boğazlar'a talip olduğunu açıklamıştır.

Amerika Başkanı: "İstanbul bir Türk şehri değildir. Diğer milletler çoğunluktadırlar" demiştir.

Yine işgalcilerin bir duyurusu, İtilaf Devletlerinin Galata'daki pasaport dairesinden vize almadan Anadolu Feneri-Pendik hattından öteye seyahat etmenin yasak olduğunu bildiriyordu. Bosphore gazetesinde, "Hareket-i Milliye ve

Müttefikler” başlıklı yazıda Mustafa Kemal’in itibarını kaybettiği ve en kör taraftarlarının da artık gerçeği anlamaları gerektiğine dikkat çekiliyordu. Fransızca İstanbul gazetesi de İstanbul’un işgaline İttihatçıların neden olduğunu yazıyordu. İngiliz basınında çıkan haberler de İngiliz kamuoyuna işgal gerekçelerini bildiriyordu. İşgalin sorumluluğu adeta günah keçisi yapılan İttihat ve Terakki’ye yükleniyor; “Millî organizasyona başlayan bu adi adamlar (M. Kemal ve arkadaşları) ne hükûmete ne de sultana itaat etmiyorlar. Kendi halkının ızdırabına sebep oluyorlar. İstanbul Üniversitesi konferansları da bu hareketi artırdı. İstanbul’un Türklerde kalacağını söyledik. Hristiyanlara saldırmayın, olay çıkartmayın dedik, fakat dinlemediler. En sonunda işgal zorunda kaldık denilerek işgal haklı gösterilmeye çalışılıyordu. Basında hal böyleyken peki ya toplumun durumu nasıldı ve genel sorunlar nelerdi?

İŞGAL SIRASINDA TOPLUMSAL YAŞAM VE SORUNLAR

Savaş yıllarında Osmanlı’nın stok fazlalarına el koyması üreticiyi ve esnafı tedirgin etmiş, dolayısıyla üretim azalmış, piyasadaki mallar çekilmeye başlanmıştı. Bu durum yüzünden halk gıda sıkıntısı çekmeye başlamıştı. Hükümet bu durumun önüne geçmek için Esnaf Cemiyeti Başkanı Kara Kemal’i görevlendirdi ve halkın gıda sorunlarıyla Kara Kemal ilgilendi. Nihayet savaş sona erdiğinde Kara Kemal’in almış olduğu önlemlere rağmen gıda tüketimi savaş öncesine oranla %40 azalmıştı. Bu durum en çok şehirdeki yoksul halkı etkiliyordu. Gelen zamlar ile beraber halkın gıda problemi iyice sorun olmaya başlamıştı. Buna çözüm olarak hükümet, ambarlardaki patatesin acil olarak dağıtılması, ihraç yasakları, gıda yardımları başlatılması gibi önlemler almaya başladı. Fakat halkın bu durumundan faydalanmak isteyen vurguncular, fiyatları yukarı çekiyordu. Hükümet sonunda esnafı denetleyecek bir komisyon oluşturdu. Piyasadaki denetimler sıkılaştırıldı. Belirlenen fiyattan yukarıda mal satanlara ağır cezalar uygulanmaya başlandı ve gıda problemi bir nebze de olsa azaldı.

İstanbul, kimisi Yunan zulmünden, kimisi Kuva-yı Milliye’nin baskısından, kimisi Rusya’daki Bolşevik rejiminden kaçıp gelen Rus ve Müslüman mültecilerle dolmuştu. Hükümet ve işgal güçleri bu mültecilere çeşitli yardımlarda bulunmuştur. On binlerce göçmeni ağırlayan İstanbul’un sosyal yaşantısı ve estetik anlayışı da değişime uğradı. Rus kadınlarının bitlenen saçlarına çözüm olarak saçları kökünden kazınması ve başlarına ne buldularsa geçirmesi İstanbul’da Rus Saçı modasını başlattı. Çarşaf giyenlerin sayısı iyice azaldı ve artık İstanbul kadınlarının giysilerini Batı tarzı giysilerden ayırmak mümkün değildi İstanbul’a plaj modası gelmeye başlamıştı. Halk artık Ruslarla birlikte denize giriyordu. Bu yıllarda doğmakta olan sinema da İstanbul ‘da yaygındı. Mayıs 1921’de geçici ve kalıcı olmak üzere toplam 44 sinema salonu vardı. Özellikle Fransız filmleri çok ilgi görmekteydi. Dikkat çeken bir diğer konu ise kentte yaygınlaşmakta olan bar ve meyhanelerdi. Kentin neredeyse her mahallesinde barlar yaygınlaşmıştı. Barların ve meyhanelerin bu denli artması beraberinde içki içenlerin sayısında da artış gözlenmesine neden oldu. Bu durum toplumsal huzurun ve asayişin bozulmasına yol açtı.

İstanbul mahallelerinin ahşap dokusu nedeniyle yangınlar hep İstanbul’un önemli sorunları arasında yer almıştır. Fakat işgal yıllarında çeşitli sebeplerden ötürü

özellikle Üsküdar, Beykoz, Beşiktaş ve Kuruçeşme’de çıkan yangınların, alınan hasarın devlet kaynakları hiç olmadığı kadar yetersiz olduğundan telafi edilememesi ve göçmenlerin sayısının gün geçtikçe artmaya devam etmesi barınma sorununu içinden çıkılmaz bir hale gelmesine yol açmıştır. Yangınzedeler geçici olarak, dini yapılar, boş hanlar gibi alanlara yerleştirildiler. Bu duruma kalıcı bir çözüm sağlamak için de hemen yeni yapıların inşaatına başlanması gerekiyordu. Bu yangınlar kentte birçok yapının kaybına neden olduğu gibi kent ölçeğinde yapılabilecek geniş çaplı bir işlevsel dönüşüme yol açmıştır. Arsa sahipleriyle gerekli anlaşmalar yapılırken yeni yapıların yapımına hızla başlandı. Yapılarda tahta kullanılmamasına özellikle dikkat edildi. Oluşturulmuş olan yeni yapılar şehrin konut tiplerinde değişikliklere yol açılmıştır. Yalılar kömür veya tütün deposu olarak kullanılırken, apartmanlar, Amerikan tipi temelsiz taşınabilir evler görülmeye başlanmıştır.

İşgal yılları süresince halk bunlar gibi daha pek çok soruna birlikte göğüs gerdi, birlikte sabretti. Biliyorlardı ki İstanbul ilelebet Türk yurdu olarak kalacaktı ve çektikleri hiçbir sıkıntı bağımsızlıkları için mücadele etmelerinin önüne geçemez

KAYNAKÇA

TUNÇKOL, Mehmet. “BASIN BELLEĞİ - 6 - GAZETE ARŞİVLERİNDEN ÖRNEKLER”, bolugundem.com ,2012.

AKSOY, Nurten B.” Adım Adım İstanbul’un İşgali ve Kurtuluşunun Öyküsü”, listelist.com , 2015.

Tarık Zafer Tunaya - Türkiye’de Siyasal Partiler Cilt 2, 1918-1922 Mütareke Dönemi, Hürriyet Vakfı Yayınları

TUNAYA, T. Zafer. “Türkiye’de Siyasal Partiler Cilt 3” Hürriyet Vakfı Yayınları, 1984.

ERDEM, Dr. Ş. Can. “İTİLÂF DEVLETLERİ’NİN İSTANBUL’U RESMEN İŞGALİ VE FAALİYETLERİ” , atam.gov.tr , 2019.

Bilge AR “İşgal İstanbulu’na Yangınların Etkisi, Konut Sıkıntısı ve Buna Yönelik Çözümler”

Mehmet TEMEL “İşgal Yıllarında İstanbul’un Sosyal Durumu”

İSTANBUL'UN İŞGALİ (16 MART 1920)

ORDU ALTINORDU BAŞÖĞRETMEN ANADOLU LİSESİ

Konuşmacı(lar): Gizem PALA- Şeyma HASANOĞLU
Danışman Öğretmen: Yeter ÖZTÜRK

E-posta: gizempalaa@hotmail.com-seyma_hasanoglu@outlook.com

ÖZET

Tarih boyunca çeşitli medeniyetlerin merkezi olan İstanbul, stratejik konumu bakımından da oldukça önemlidir. Türklerin fethinden sonra devletin yıkılışına kadar Osmanlı'ya payitahtlık yapacak olan bu zengin şehir, önemli bir yönetim, bilim ve kültür merkezi olarak varlığını devam ettirmiştir.

XIX. yüzyıl itibarıyla *Şark Meselesi*, *Megalo İdea*, *Grek Projesi* gibi politik hedeflerin odak noktasında olan İstanbul, büyük devletlerin sahip olmak istedikleri öncelikli bir konumda yer almıştır. Bu nedenle XX. yüzyıl başlarında kutuplaşan Avrupa'nın *Üçlü İtilaf* grubu, tarihi özlemlerini gerçekleştirmek için mücadele etmişler; I.Dünya Savaşı sonrasında imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması ile -antlaşmada işgali gerektiren herhangi bir hüküm olmamasına rağmen- 13 Kasım 1918'de İstanbul'u fiilen işgal etmişlerdir. Anadolu'nun da çeşitli yerlerinde başlayan işgaller, halkın Mustafa Kemal Paşa etrafında örgütlenmesinde; cemiyetlerin ve Kuva-i Milliye teşkilatlarının kurulmasında; genelgeler, kongreler, mitingler düzenlenmesinde etkili olmuştur. Nitekim bu çalışmalardan biri olan Amasya Görüşmeleri'nde alınan kararın gereği olarak İstanbul'da Mebuslar Meclisi toplanmıştır.

28 Ocak 1920'de mecliste alınan Misak-ı Milli kararları, işgalci devletler aleyhindeki hükümleri nedeniyle tepkiyle karşılanmış ve 16 Mart 1920'de devletin beş yüz yıla yakın başkentliğini yapmış olan İstanbul, İtilaf Devletleri tarafından resmen işgal edilmiştir. Mebusların bazıları esir alınmış, bazıları -başta Malta olmak üzere- sürgüne gönderilmiş, bazıları ise Anadolu'ya geçerek Milli Mücadele hareketine katılmışlardır. Halkın bilfiil kendi iradesinin tecellisi olan Millet Meclisi'nin işgali, bu milleti, milli egemenliği, demokrasiyi yok saymak demektir. Türk Milleti yaklaşık bir ay içerisinde olağanüstü şartlara rağmen yeniden kendi meclisini toplayacak ve ilk hükümetini kurarak Misak-ı Milli'nin gerçekleştirilmesi için mücadelesine devam edecektir.

Anahtar Kelimeler: İstanbul, Payitaht, İşgal, Mebuslar Meclisi, Misak-ı Milli

GİRİŞ

Stratejik olarak önemli bir kilit noktası olan İstanbul, asırlar boyunca birçok medeniyetin siyasi, dini ve kültürel merkezi olmuş; önemli ticaret yolları üzerinde bulunduğu için her daim elde tutulmak istenmiş ve bu nedenlerle uğruna pek çok savaş yapılmıştır. 1453'te II. Mehmed'in fethiyle başlayan Osmanlı'ya payitahtlık süreci imparatorluğun yıkılışına kadar devam etmiş; şehrin kendine has kimliği, kültürü, ruhu, ekonomisi diğer devletlerin Osmanlı'ya yönelik siyasi ve politik hedeflerinin ayrılmaz bir parçası olmuştur.

XIX. yüzyıl sonrasında İngiltere, Fransa, Rusya gibi büyük devletler, “*hasta adam*” olarak gördükleri Osmanlı Devleti'ni zayıflatmak ve nitekim parçalayarak toprakları üzerinde söz sahibi olmak için *Şark Meselesi*, *Megalo İdea* ve *Grek Projesi* gibi planlar yapmışlardı. Bu planların her birinin merkezinde İstanbul yer almaktaydı. Uyguladığı *Denge Politikası* ile yüz yılı aşkın varlığını korumaya devam eden Osmanlı'ya karşı XX. yüzyıl başlarında, belirtilen politikalarını gerçekleştirmek için kutuplaşmışlar; ihtiraslarını bir dünya savaşına dönüştürerek elde etme hevesine kapılmışlardı. İstanbul, Rusya'ya yardım götürülecek boğaza hakim olduğu için en kritik noktalardan biriydi. Dört yıl süren savaşın en çok kaybeden devletlerinden biri Osmanlı; o devletin de en çok zarar gören şehirlerinden biri İstanbul olacaktı. Zira savaş sonrası imzalanan Mondros Ateşkesi(30 Ekim 1918)'nden yaklaşık iki hafta sonra İtilaf donanması 13 Kasım 1918'de İstanbul'a gelmiş -işgal için gerekli hukuki bir sebebi olmamasına rağmen- şehre asker çıkartarak fiilen işgalde bulunulmuştu.

Savaşın bitmesinden sonra İtilaf devletleri, kendi başarılarının sonuçlarını görüşmek üzere toplandıkları Paris Barış Konferansı'nda, Osmanlı'nın topraklarını kendi aralarında çıkarlarına göre paylaşmışlardı. İtalya'ya vaat edilen İzmir ve çevresi -İngiltere Akdeniz'de güçlü bir İtalya istemediği için- Yunanistan'a bırakılmıştı. Bu olaydan, Wilson İlkeleri'nin 12.maddesinden ve Mondros Ateşkes Antlaşması'nın 7. maddesinden yola çıkarak Megalo İdea hedeflerini gerçekleştirmek isteyen Yunanlılar, 15 Mayıs 1919'da İzmir'e asker çıkarmışlardı. Halkın bu işgalle başlayan tepkisi genelgeler, mitingler, protestolar şeklinde dalga dalga yayılmaya başlamıştı. İşte bu süreçte Samsun ve çevresinde cereyan eden Rum ve Türkler arasındaki olayların rapor edilmesi için Padişah VI. Mehmet Vahdettin tarafından IX. Ordu Müfettişliği göreviyle Samsun'a gönderilen Mustafa Kemal'in liderliğinde yürütülen çalışma, kısa sürede İtilaf devletlerinin de engel olamayacağı, Türk Milleti'nin “*milli bağımsızlık*” mücadelesine dönüşecekti.

Samsun'dan sonra Havza'ya geçerek -görev ve yetkileri dahilinde olmamasına rağmen- Havza Genelgesi'ni yayımlayan Mustafa Kemal, halktan silahlarını teslim etmemelerini, protestolar düzenlemelerini, azınlıklara zarar verilmemesini istemişti. Daha sonra ise Amasya Genelgesi ile Milli mücadele için tüm Türk halkına çağrı yapılmış; mücadelenin nasıl ve niçin yapılacağı belirtilmişti. Buradan Erzurum ve Sivas'a geçilerek manda ve himayenin kabul edilemez olduğu, işgale karşı hükümetin dağılması durumunda milletin topyekûn kendisini savunacağı; Kuva-i Milliye'nin tek kuvvet olarak tanınacağı; Mebusan Meclisi'nin acilen toplanması gerektiği tüm dünyaya ilan edilmişti. Ayrıca çalışmaların yürütülmesini sağlayıcı, hükümet benzeri bir kurul olarak Heyet-i Temsiliye oluşturulmuştu.

Bu çalışmalar İstanbul'da siyasi yapıda da değişim meydana getirmiş, istifa eden Damat Ferit Paşa hükümeti yerine Ali Rıza Paşa hükümeti kurulmuştu. Yeni hükümet, eskisine kıyasla milli mücadeleye daha ılımlı bakıyordu. 22 Ekim 1919'da gerçekleşen Amasya Protokolü'nde, İstanbul hükümetiyle Heyet-i Temsiliye arasında uyuşma olduğu ifade edilmiş ve Mebusan Meclisi'nin bir an önce toplanmasının gerektiği kararı alınmıştı. Bir bakıma İstanbul hükümeti ve Heyet-i Temsiliye işbirliği içerisinde idi. Bu sırada Heyet-i Temsiliye'nin merkezi Ankara'ya taşınmış; milli mücadelenin İstanbul'a yaklaştırılması İtilaf devletlerini tedirgin etmişti.

Ali Rıza Paşa kabinesi 9 Ekim 1919'da Mebusan Meclisi'ne seçimlerin yapılacağını duyurmuş ve yeniden açılan Mebusan Meclisi'nin ilk toplantısı 12 Ocak 1920'de gerçekleşmişti. Mustafa Kemal Paşa'nın talimat ve telkinleriyle yeni mecliste milliyetçi bir hava ortaya çıkmıştı. Esasları Ankara'da düşünülmüş olan Misak-ı Milli Kararnâmesi 28 Ocak 1920'de bu mecliste yayımlanmıştı. Kararnâme'nin maddeleri aşağıdaki gibiydi:

- Osmanlı-İslam çoğunluğunun oturduğu kısımların hepsi gerçekten veya hükme bağlı olarak hiçbir sebeple parçalanamaz bir bütündür.
- Halkı ilk serbest kaldıkları zamanda halkın oylarıyla anayurda katılmış olan üç sancak(Kars, Ardahan, Batum) için gerektiğinde tekrar serbestçe halkın oylarına başvurulmasını kabul ederiz.
- Türkiye barışına ertelenen Batı Trakya'nın hukuki durumunun tespiti de oturanlarının tam bir hürriyetle bildirecekleri oylara bağlı kalarak yapılmalıdır.
- İslam halifeliğinin, Osmanlı saltanat ve hükümetinin merkezi olan İstanbul şehriyle Marmara denizinin güvenliği her türlü zarardan korunmuş olmalıdır. Bu esas saklı kalmak şartıyla Akdeniz ve Karadeniz

boğazlarının dünya ticaret ve ulaştırmasına açılması hakkında bizimle öteki bütün ilgili devletlerin ortaklaşa verecekleri karar geçerlidir.

- İtilaf devletleri ve bazı ortakları hakkında kararlaştırılan antlaşma esaslarına göre azınlıkların hakları komşu ülkelerdeki Müslüman halkın aynı kaynaklardan faydalanmaları ümidiyle tarafımızdan teyit ve temin edilecektir.

- Milli ve ekonomik gelişmelerimizi sağlamak devlet işlerini günün kaidelerine uygun yönetimle çevirmeyi başarabilmek için her devlet gibi tam bağımsızlığa ve hürriyete sahip olmamız, yaşama ve varlığımızın temelidir. Bu yüzden siyaset, adalet, maliye alanları ile öteki alanlarda gelişmemize engel olan bağların karşısındayız. Ortaya çıkacak devlet borçlarımızın ödeme şartları da bu esasa aykırı olmayacaktır.

Meclisin bu kararnâmeyi kabul etmesi İtilaf devletlerinin tepkisine neden olmuştu. Milli hareket İtilaf devletlerinin gözleri önünde onlara meydan okumaktaydı. İtilaf devletleri, yeni meclisin Paris Konferansı'nda verilen kararları kabul etmelerini beklerken işgal altında bulunan İstanbul'da meclis, Anadolu'daki milli mücadeleyi destekler yönde çalışmalar yapıp Misak-ı Milli'yi kabul etmişti. En önemlisi İtilaf devletlerinin barış şartlarını hazırlamakta olduğu bir sırada halk kendilerinin kabul edebileceği barış şartlarını yine kendileri tespit etmiş oluyordu.

Duruma tepki gecikmemişti. Anadolu hareketinin daha fazla güçlenmesine fırsat vermemek adına 12 Şubat 1920'de İtilaf devletleri tarafından Londra'da bir konferans toplandı. İngiltere temsilcileri sert tedbirler alınmayacak olursa Türklerin müttefiklere karşı başarılı bir şekilde meydan okumaya devam edeceklerini ve müttefiklerin hareketsiz kalmasının bütün dünyayı hayal kırıklığına uğratacağını ileri sürdüler.

İtilaf devletleri, yeni meclisin Paris Konferansı'nda verilen kararları kabul etmelerini beklerken işgal altında bulunan İstanbul'da meclis, Anadolu'daki milli mücadeleyi destekler yönde çalışmalar yapıp Misak-ı Milli'yi kabul etmişti. İngiliz ve Fransızlar Milliyetçi hareketin direnmesine karşı askeri durumun kuvvetlendirilmesi gerektiğine, askeri pozisyonlarını kuvvetlendirebilecekleri ve aynı zamanda milliyetçilere baskı yapabilecekleri tek yerin İstanbul olduğuna, en kuvvetli tedbirin de İstanbul'un kesin işgali olduğuna karar verdiler.

İŞGAL BAŞLIYOR (16 MART 1920)

15 Mart'ta İngiliz Akdeniz Filosu Genel Komutanı, İngiltere'nin Donanma Bakanlığı'na gönderdiği gizli telgrafta şöyle demişti: *"İstanbul yarın yerel saatle sabah saat 11'de askeri işgale tabi tutulacaktır. Genel objektifler, Harbiye ve Bahriye Nezaretleri'ni işgal etmek, komunikasyonları ve Boğazlardaki trafiği denetlemektir. Sıkıyönetim ilân edilecektir. Üç bin kadar subay ve er gemilerden karaya çıkarılacaktır. Savaş gemileri ve destroyerler Beyoğlu, İstanbul ve Üsküdar'a hakim olarak mevzilendirilecektir. Trabzon, Samsun, İzmit, Mudanya, Bandırma, Gelibolu ve Çanakkale'ye destroyerler yerleştirilecektir. Ceres savaş gemisi Çanakkale'de olacak, Ark Royal gemisinin uçakları da işgale yardımcı olacaktır".* Aynı gün sıkıyönetim ilân edip, İstanbul'da 150 aydın tutuklanmıştı.

16 Mart 1920 sabahı İstanbul'un işgali başlamıştı. Sabah saat 6 sularında Şehzadebaşı'ndaki Onuncu Kafkas Fırkası Karargâhına, otomobil ile gelen, başlarında bir subay bulunan elli kadar İngiliz askeri, kapıdaki nöbetçiye hücum edip nöbetçi onbaşını yaraladıktan sonra henüz yatmakta olan askerlere ateş açmışlardı.

Saat 9.00- 10.00 sularında, İngiltere temsilcisi Harbiye Nezareti'ne işgali gerçekleştireceklerini bildirmişti. Harbiye Nezareti'nin inzibat kıtasındaki silah ve malzemeler alınıp telefon haberleşmesi saat 13.00'e kadar kesilmişti. Ayrıca İngilizler cephe ve asker takviye etmeye devam etmiş ve mahallelerin asayişini için devriyeler gezdirilmişti.

İngiltere barış hükümleri temini için gerekli tedbirleri almak zorunda kaldıklarını bunun için tek çarenin de İstanbul'un geçici işgali olduğunu bir bildirge yayımlayarak kamuoyuna sunmuştu. İtilaf devletleri sabah başladıkları işgali genişletmişler, Gülhane Parkı ve Topkapı Sarayı'nın çeşitli mahallerinde; Beyoğlu, Beşiktaş, Şişli, Kasımpaşa, Kadıköy, Üsküdar ve diğer yerlerdeki caddeler işgalciler tarafından tutulmuş, giriş çıkışlar yasaklanmıştı. Dış dünya ile iletişimi kesmeye çok önem veren İngiltere, postanelere ve telefon santrallerine el koymuştu. Ayrıca geniş çapta tutuklamalar başlamıştı. Tutuklananların suçu Anadolu'daki milli mücadele ile işbirliğinde olmaktı.

İtilaf Devletleri, İstanbul'u fiilen işgal ettiklerinde, kuvvetlerini yerleştirmek için kışla, okul, hastane, hapishane gibi bazı resmi binaları; depo, ambar, meydan ile halka ait olan özel mülkleri işgal etmeye başlamışlardı. Hatta Müttefik devletlerin İstanbul'un yönetimi ile ilgili kurdukları alt komitelerden biri Müttefiklerarası Elkoyma Bürosu idi. İstanbul'daki hapishanelerde bulunan adam öldürme, hırsızlık gibi suçlardan mahkûm gayrimüslimleri serbest bırakmışlardı. Bu suçluların çıkarılmaları da İstanbul'un asayişini bozmuş, bu şekilde tahliye edilenler tekrar aynı suçu işleyerek toplumsal huzursuzluklara sebebiyet vermişlerdi.

İtilaf Kuvvetleri resmi daireleri ihtiyaçları olduğu müddet zarfında Osmanlı Hükümeti'nin çektiği sıkıntılarını hiç düşünmeden işgal ediyor, ihtiyaçları bittiğinde bazılarını tahliye ediyorlardı. Fakat işgal edilmiş binaların tahliyesi de Osmanlı maliyesi için yeni bir yük demektir. Çünkü İtilaf kuvvetleri işgal ettikleri binalar ya da mlkler için hiçbir bedel ödemedikleri gibi, kullandıkları süre zarfında harap olan binaların tamiri hususu ile de ilgilenmiyorlardı.

İşgal kuvvetleri sivil halka da zarar vermekteydiler. Adam ldrme, ev basma, dövme, eziyet etme, özel eşyaları alma, yangın çıkarma gibi suçlar işlenmesine rağmen suçlular hakkında hiçbir işlem yapılmıyordu. Ayrıca halkın milli, manevi ve ahlaki yönlerine dokunan kadınlara tecavüz, fes ya da peçelerini zorla alma, bayrağı yırtma gibi davranışlar halkı ileden çıkartıyordu. Bu tecavüz ve zararlar yalnız Müslüman halka yapılmıyordu. Bazı gayrimüslim Osmanlı vatandaşları, belki de işgal güçleriyle işbirliği yapmadıkları için, çirkin muamelelere maruz kalıyorlardı. İşgalciler, asayişi sağlamadıkları gibi bizzat kendileri bozuyorlardı.

18 Mart günü Mebusan Meclisi son toplantısını yapmış, yayımladığı önergede bir süre meclis toplantılarının erteleneceğini açıklamıştı. Mebusan Meclisi 11 Nisan 1920'de padişah tarafından feshedilmiş böylece milli irade ortadan kaldırılmıştı.

İşgale Tepkiler

İşgale tepki olarak Anadolu'da bulunan İngiliz subayları tutuklanmış, Erzurum'daki İngiliz Kontrol Kararghı dağıtılmış, Geyve Boğazı işgal edilerek demiryolu köprüsü tahrip edilmiş, Geyve, Ankara, Pozantı ile Konya demiryolu hatlarına el koyulmuş; İstanbul'la resmi ya da özel tüm haberleşmeler kesilmiştir. Ayrıca İslam dünyasına hitaben bir bildiri yayımlanarak bu işgalin yalnız Trlre değil, her yanda Müslümanlara karşı bir saldırı ve halifelige karşı aşağılama olduğunu belirtilerek destek beklendiği ifade edilmiştir. Anadolu halkı da işgale tepki gösterip birçok yerde protesto amaçlı mitingler düzenlemişlerdi.

İstanbul'daki hükümet ise işgalin geçici olduğunu, İtilaf Devletleri'nin niyetinin saltanat makamının nüfuzunu kırmak değil, aksine o nüfuzu desteklemek ve sağlamlaştırmak olduğunu, işgale tepki gösterilmemesini ve saltanat makamının emirlerine uyulmasını istemişti.

Basın ise sıkı bir sansür altında ve işgal güçlerinin kontrol ve denetimi altındaydı. Bu nedenle 17 Mart 1920'de çıkan gazetelerin ilk sayfaları işgale tepki yağdıran yazılar yerine, İtilaf Devletleri'nin işgalin sebeplerini anlattıkları "Resmi Tebliğ" ile İstanbul halkına yaptıkları ilanlarla doldurulmuştu.

Tüm bu tepkiler ve baskılar, İstanbul'daki gayrimüslimlerin –zellikle Rumlar- bayram havası yaşamalarına; Müslüman halkın ise mahzun, zgn, sessiz ve kararsız ruh haline sebep olmuştu. İşte bu durum aynı zamanda Türk halkının kurtuluş mücadelesinin İstanbul'dan da alevlenmesine ve buradan Anadolu'ya destek çalışmalarının artmasına neden olmuştu. Yapılan haksızlıklara karşı milletin dik duruşu, bağımsızlık konusundaki kararlılığı, en kısa sürede Anadolu'ya geçişleri ve Büyük Millet Meclisi'nin açılışını hızlandıracaktı.

SONUÇ

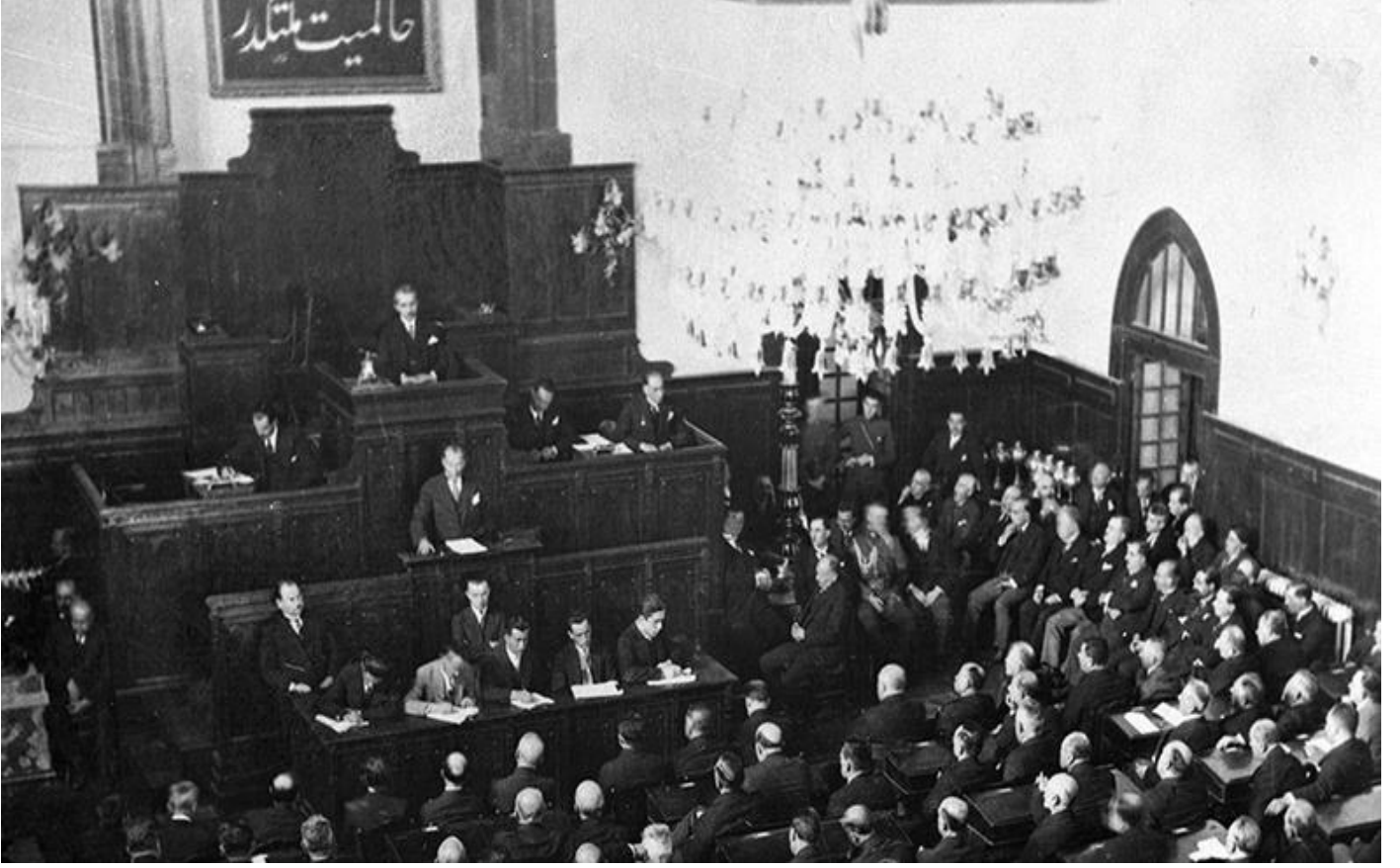
16 Mart 1920'de İstanbul'un işgali, yüzyıllardır süren bu güzel şehre hakimiyet mücadelesinin, Türkler tarafından kaybı demektir. İslam coğrafiyasının ecnebi ayakları altında iğnenmesinden de te; Osmanlı payitahtında hilal ve yıldıızın ha gölgesinde kalması, halifenin/padişahın tamamen yok edilmemekle birlikte kendi topraklarında başka glerin güdümünde bir güce mecburiyeti anlamını taşıymaktaydı. Aynı zamanda meclisin kapatılmış olması da halkın iradesine, milletin egemenliğine, yürütülen mücadeleyle vurulan bir darbe idi.

İşgal sürecinde İstanbul'da etkili olan İngiliz, Fransız ve İtalyanlar ile azınlıkların Trlre yönelik dini, milli, manevi, ahlaki müdahaleleri; resmi ya da sivil alanlara verdikleri zararlar; yaşam koşullarının zorlaşması, ekonomik sıkıntılar artık bu şehri yaşanılmaz hale getirmişti. Bu nedenle İstanbul'daki Türkler, Anadolu'ya geçerek Mustafa Kemal Paşa liderliğinde Türk kurtuluş mücadelesine katılmaktan başka are kalmadığını, İstanbul'dan kurtuluşun mümkün olamayacağını kesin olarak anlamışlardı. Bu durum, İstanbul'dan Anadolu'ya silah, cephane ve asker sağlanması katkıda bulunmalarında; Milli Hareket'e katılarak bağımsızlığın kazanılmasında; kaçabilen mebusların Anadolu'da açılacak Büyük Millet Meclisi'ne katılarak milli egemenliğin gerçekleşmesine katkı sağlamalarında etkili olacaktır.

KAYNAKÇA

- AFYONCU Fatma ‘‘Osmanlı arşiv belgelerine göre işgal döneminde İstanbul (16 Mart 1920-31 aralık 1922) Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Atatürk İlkelerive İnkılap Tarihi Anabilim dalı basılmamış yüksek lisans tezi İstanbul 2009
- ALBAYRAK Mustafa ,Milli mücadele döneminde Batı Anadolu Kongreleri (17 Mart 1919-2 Ağustos 1920) Atatürk Dil ve Tarih Yüksek Kurumu , Ankara 1998
- ATATÜRK,Mustafa Kemal, Nutuk (1919 -1927), (Haz.Zeynep Korkmaz),Atatürk Araştırma Merkezi,Ankara 1995.
- SAKİN,Serdar, Misak-i Milli’nin hazırlanışı,kapsamı ve tarihsel değeri,Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih anabilim dalı basılmamış yüksek lisans tezi ,Kayseri haziran 2003
- SAYLAN,Gürkan ,Fırat ,İstanbulun resmen işgali (16 mart 1920) Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi C.11 S.41 Ocak 2014
- TÜRKMEN Zekeriya ,İstanbulun işgali ve işgal dönemindeki uygulamalar.13 Kasım 1918-16 Mart 1920 Atatürk araştırma merkezi dergisi Temmuz 2002 C.18 S.52

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NİN AÇILMASI VE ÇALIŞMALARI

ÖZEL GALİLEO GALİLEİ İTALYAN LİSESİ/İSTANBUL

Ada Naz KARABULUT - Damla GENÇ

Danışman Öğretmen: Bahriye İNANÇ

Türk Müdür Başyardımcısı: Deniz HADIMOĞLU

Okul Müdürü: M. Susanna BERNARDI

• E-posta: adanazkarabulut@gmail.com

ÖZET

Kişisel egemenliğin yerini ulus egemenliğinin alması, Mustafa Kemal'in en büyük hedefiydi. Ömrünü bu amaca adanmış Mustafa Kemal, 16 Mart 1920'de Osmanlı Mebusan Meclisi'nin İtilaf devletleri tarafından dağıtılmasını fırsat bilerek ülke idaresini yürütecek olan meclisi, Türkiye Büyük Millet Meclisini 23 Nisan 1920'de açtı. Bu meclis bir savaş meclisi olarak görev yapan, olağanüstü yetkilere sahip bir meclisti. Milli Mücadelenin yürütülmesindeki payı oldukça büyüktü. İşe hükümet kurmak ile başlayan meclis süreci içerisinde iç ve dış politikada etkili olan çalışmalar yürüttü. Ancak Milli Mücadele süreci bittiğinde yetki alanlarında, çalışma hususlarında değişiklik yapıldı. 11 Ağustos 1923 'te II. TBMM dönemi başladı.

GİRİŞ

Yüzyıllarca kişisel egemenliğe dayalı bir yönetim anlayışının hakim olduğu topraklarda ulus egemenliğine dayalı bir sistem getirmek bir hayli zordu. Ancak Mustafa Kemal'in azim dolu ve kararlı duruşunun önüne hiçbir kimse ve hiçbir engel geçemeyecekti. 1.Dünya Savaşı'nın ardından teslimiyetçi bir anlayışın hakim olduğu toplum yapısının üzerine adeta bir güneş doğdu. TBMM'nin açılması ile mutlak monarşik yönetimin yıkılması ve cumhuriyete giden yolun aydınlanması için önemli bir adım atıldı.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NİN AÇILMASI

Mustafa Kemal 19 Mart 1920'de vilayetlere, livalara ve kolordu komutanlıklarına gönderdiği tamirinde olağanüstü yetkilere sahip bir meclisin Ankara'da toplanmasını ve dağılmış Mebusan'dan Ankara'ya gelebileceklerin bu meclise katılabileceklerini duyurmuştur. Kazım Karabekir ile ilk fikir ayrılığı bu dönemde yaşanmıştır. Kazım Karabekir meclisin Ankara'da toplanmasını istememektedir. Mustafa Kemal seçimlerin yapılmasını ve mebusların on beş gün içinde Ankara'da toplanmasını istemiştir. İstanbul'un işgalinden sonra tatil edilen Meclis-i Mebusan'daki mebuslar çeşitli yollardan Ankara'ya gelmeye başlamışlardır. Damat Ferit 5 Nisan 1920'de dördüncü defa sadrazam olarak atanmıştır. Bu süreçte meclisin toplanmasını engellemek amacı ile yurdun çeşitli yerlerinde bir takım ayaklanmalar çıkarılmıştır fakat bu meclisin açılmasını engellernektense hızlandırmıştır.

Meclisin açılış sürecinde Mustafa Kemal ve arkadaşları idama bile mahkum edilmiştir. İstanbul Hükümeti'ne karşı Mustafa Kemal'in, manda ve himayeye karşı güçlü bir duruş sergilernesini "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir."demesi halkı ümitlendirmiştir. Ancak başta meclisin toplanabileceği büyüklükte bir bina yoktur. İttihat ve Terakki Kulübü olarak inşa ettirilmeye başlayan fakat tamamlanamayan bina düzenlenerek meclis binası haline getirilmiştir. Milli ve dini unsurların ağırlıkta olduğu bir programla 23 Nisan 1920'de TBMM açılmıştır.

Saat 13.45'te en yaşlı üye Sinop milletvekili Şerif Bey'in "Bu yüce meclisin en yaşlı başkanı sıfatıyla ve Allah'ın izniyle milletimizin iç ve dış tam istiklal dahiline mukadderatını doğrudan üstlendiğini ve idare etmeye başladığını bütün dünyaya ilan ederek Büyük Millet Meclisi'ni açıyorum." sözleri ile çalışmalarına başlamıştır.

24 Nisan'da Mustafa Kemal gerçekleştirdiği söylevde meclisin açılışına kadar olan olayları anlatmış, Osmanlı Devleti'nin iç ve dış siyasetini eleştirmiş ve TBMM'nin izleyeceği siyaseti özetlemiştir.

"Milletimizin kuvvetli, mesut ve istikrarlı yaşayabilmesi için devletin tamamen milli bir siyaset takip etmesi ve bu siyasetin iç teşkilatımıza tamamen uyması lazımdır." demiştir. •

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NİN ÇALIŞMALARI

Meclisin ilk işi hükümet kurmak olmuştur. Ancak İstanbul'dan bir hükümetin var olduğuna inananların sayısı oldukça fazla olmasına karşın bu engel kolayca aşılmış ve şu konular kabul edilmiştir:

- Hükümet kurmak gereklidir.
- Geçici kaydıyla bir hükümet başkanı tanımak mümkün değildir.
- Meclis'te toplanmış milli iradeyi fiilen vatanın mukadderatına el koymuş olarak tanımak asıl prensiptir. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin üstünde bir kuvvet yoktur.
- TBMM yasama ve yürütme görevlerini kendinde toplar. Meclisten ayrılacak heyet, meclise vekil olarak hükümet işlerini görür. Meclis reisi bu heyetin de reisidir.

Not: Padişah ve Halife baskı ve hakaretten kurtulduğu zaman meclisin düzenleyeceği kanunun esaslarına göre vazifelerini alır.

24 Nisan'da yapılan seçimle meclis başkanlığına Mustafa Kemal seçilmiş, 25 Nisan'da Büyük Millet Meclisi milleti birlik ve beraberliğe çağırmış, düşman propagandasına inanılmaması gerektiğine dair bir beyanname yayınlamıştır. Aynı gün 6-7 kişilik "Geçici İcra Heyeti" seçilerek hükümet işlerine el koyulmuştur.

29 Nisan 1920'de "Hıyanet-i Vatanîye" kanunu kabul edilmiş, meclis varlığına sözle bile olsa karşı gelenin vatan hairri sayılacağı ve ölümle cezalandırılacağı ilan edilmiştir. Bu kanunun kabulünün ardından İstanbul ile resmi haberleşmenin kesilmesi, İstanbul'dan gelecek her türlü evrakın geri gönderilmesi ve İstanbul hükümetinin yaptığı işlerin yok sayılması gibi kararlar alınmıştır.

TBMM'nin otoritesini kabul ettirmesi ve askerden firar edenlerin cezalandırılmasında etkili olan İstiklal Mahkemeleri doğrudan doğruya meclisin cezalandırma yetkisini kullanmıştır.

30 Nisan'da TBMM'nin açılışı Avrupalı devletlere de duyurulmuştur. Mayıs'ta TBMM hükümeti kurulmuş ve yeni hükümet "Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti" adı ile anılmıştır. 11 bakanı hükümetin 9 üyesi 3 Mayıs'ta, 2 üyesi ertesi gün seçilmişlerdir. İlk hükümetin üyeleri şunlardır:

- Müdafaa-i Milliye Vekili Fevzi Paşa
- Hariciye Vekili Bekir Sami Bey
- Maliye Vekili Hakkı Behiç Bey
- İktisat Vekili YusufKemal Bey
- Adliye Vekili Celalettin ArifBey
- MaarifVekili Rıza Nur
- Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekili Dr. Adnan Bey
- Erkan-ı Harbiye-i Umurniye Vekili İsmet Bey
- Şer'îye Vekili Mustafa Fehrni Efendi

TBMM'nin dış politika hedefi, Misak-ı Milli'yi gerçekleştirmek ve memleketi işgal eden devletlerin buna uymalarını sağlamaktır. Ülkenin batılı devletler tarafından işgal edilmesi ve bu devletlerin emperyalist düşünceleri nedeni ile doğuda bulunan devletlerle anlaşma politikasına gidilmişti. İç politika hedefi ise milli birlik ve beraberliği korumak, Kuvayı Milliye'yi düzgün bir askeri teşkilata dönüştürmektir. • Meclis "kuvvetler birliği" prensibini hemen benimsemişti. Bu prensiple yurdun büyük sorunları ile başa çıkmak için zaman kazanılacak; hem de yasama ile yürütme arasındaki anlaşmazlıklardan kaçınılacaktı.

TBMM dış ilişkilerin düzenlenmesine önem vermiş, Dış İşleri Bakanı Bekir Sami Bey başkanlığında bir heyeti Rusya ile ilişki kurmak üzere Moskova'ya göndermiştir. Başka bir kararla 16 Mart 1920'den itibaren İstanbul Hükümetinin vereceği imtiyazların yok sayılacağını bütün dünyaya ilan etmiştir.

11 Eylül'de İstiklal Mahkemelerinin kurulması da hükümete bağlanmıştır. Meclis inkılapçı bir özelliğe sahipti. Saltanat yıkılmıştı. İhtilalciydi . Meclisin öncelikle kabul ettiği kanunlardan birisi de " Nisab-ı Müzakere Kanunuydu. Bu kanunla mecliste toplanma, karar alma, ara seçimler, harcırahlar, tahsilat, mebusluk ve memuriyet gibi sorunlara açıklık getirmek hedeflenmiştir. Örneğin senede 2 ay meclise izinsiz devam etmeyenler, meclis kararı ile istifa etmiş sayılacaklardı. Heyet-i Vekile azalığı, sefirlik, ordu, kolordu, komutanlıkları hariç diğer memurluklar ile mebusluk aynı kişide toplanmayacaktı.

Meclisin çalışma düzenini aksatan sorunları yüzüstü bırakmaya yönelik bu kanun üyelerin yeter sayısı konusuna da açıklık getirmişti. Yasa her livadan 5 temsilci hesabıyla milletvekili toplamının yarısından bir fazlasını toplantı yeter sayısı olarak kabul etmiştir (Madde 5). Bu durumda denklem şöyle kurulmaktadır:

$$5 \times 66 + 330 : 2 = 165 + 1 = 166 \text{ (Toplantı yeter sayısı)}$$
$$166 : 2 = 82 + 1 = 83 \text{ (Karar yeter sayısı)}$$

Mecliste hükümete yasal bir görüş vermek için, meclis içinden seçilen bir komisyon anayasayı hazırlamak ile görevlendirildi. Bu anayasanın hazırlanmasından önce de mecliste anayasa olarak Osmanlı'nın Kanun-i Esasiye'si kullanılmıştır. Bu iş 9 ayda bitmiştir. 1 Nisan 1920'de padişahın son Kozunu kullanması ile Ankara Müftüsü Rıfat Börekçi tarafından karşı fetva hazırlatılmıştır. Halkçılık programından esinlenilerek 20 Ocak 1921 tarihinde Teşkilat-ı Esasiye Kanunu ilan edildi.

Buna göre;

- 1.Hakimiyet kayıtsız şartsız milletindir. İdare usulü halkın mukadderatını bizzat ve bilfiil idare etmesi esasına dayanır.
- 2.Yürütme kudreti ve kanun yapma yetkisi milletin tek gerçek temsilcisi olan TBMM'de toplanır.
- 3.Türkiye Devleti, Büyük Millet Meclisince yönetilir. Hükümeti "Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti" adını alır.

Bu anayasa egemenliğin ulusa ait olduğunu ilan eden ve egemenliğin kullanılmasında tüm yetkileri TBMM'ye veren anayasal belgedir. Padişah-devlet anlayışı yerini bu anayasa ile ulus-devlet anlayışına bırakmıştır. Kuvvetler birliği ve meclis hükümeti sistemi kabul edilmiştir.Ayrıca 1.TBMM döneminde milli mücadele yürütülmüş, düzenli ordu kurulmuş, İstiklal Marşı kabul edilmiş, Lozan Barış görüşmelerine başlanmıştır.

Sovyet Rusya ile yakınlaşma süreci budönemde başlamıştır. Bu meclis 23 Nisan 1920'den 1 Nisan 1923'e kadar görev yapmıştır. Bu tarihtensonra seçimler yenilenerek 2 Ağustos 1923 'te II. TBMM dönemi başlamıştır.

KAYNAKÇA:

Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Gençler İçin Fotoğraflarla Nutuk, Ankara, Türkiye İş Bankası Yayınları, 2017
Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, cilt 1, Durmuş Yalçın (ve diğerleri), Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, Can Basın, 2000

Şevket Süreyya AYDEMİR, Tek Adam, cilt II, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2018•

Sina AKŞİN, Çağdaş Türkiye 1908-1980, cilt LV, İstanbul, Cem Tarih, 2000

Ali Fuat CEBESÖY, Milli Mücadele Hatıraları, Temel, İstanbul, 2007

Yrd. Doç. Dr Ali Güler, Türk'ün Tarihi Cumhuriyetin Faziletinde, Halk, İstanbul, 20 i6

Murat KÖYLÜ, Türk İnkılabı 1919-1938, Kripto, Ankara, 2016

Bülent TANÖR, Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri, İstanbul.Yapı Kredi, 1999

Rıdvan AKIN, TBMM Devleti (1920-1923), İstanbul, İletişim, 2001

MECLİS HÜKÜMET SİSTEMİ VE ERKLER BİRLİĞİ, ERKLER AYRILIĞI

DÜNDAR ÇİLOĞLU ANADOLU LİSESİ

OĞUZ Mir Said Simurg

Danışman Öğretmen: ŞENGÖR Zeliha

E-posta: mirsaidsimurgoguz@gmail.com

ÖZET

Tüm dünyada; farklı zamanlarda ve biçimlerde Platon'un "Devlet" isimli eserinden günümüze hükümet sistemleri ve yönetim biçimleri tartışılmaktadır. *Devlet* denilen mekanizmanın yöneticisinin kim olacağı ve söz konusu yönetimde yöneticinin ve devlete ait kurumların hangi konuda ne kadar söz sahibi olacağı "devlet" meselesini çoğu zaman daha da karmaşık hale getirmektedir.

Devletin yönetiminde *yasama*, *yürütme* ve *yargı* güçlerinin tek elde toplanması; *erkler* ya da *kuvvetler* birliği olarak tanımlanmaktadır. Bunun tersi olarak ise, *yasama*, *yürütme* ve *yargı* güçlerinin bağımsız olarak çalışması da *erkler* ya da *kuvvetler ayrılığı* kavramı ile karşılanmaktadır.

Meclis hükümet sistemi, dünya tarihi boyunca geçiş dönemi yönetim sistemi olarak uygulanmıştır. Meclis hükümet sistemi, erkler birliği ilkesine dayanmaktadır. Meclis hükümet sistemi şimdiye kadar 3 yıl süre ile Fransız Devrimi'nde ve 1920-1923 yılları arasında, Milli mücadele dönemi sırasında Ankara hükümeti tarafından uygulanmıştır. Bu bildiride meclis hükümet sisteminin; erkler/kuvvetler ayrılığı ve birliği ilkeleri bağlamında ele alınması amaçlanmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Devlet, Yönetim, Hükümet, Yasama, Yürütme, Yargı, Erk, Kuvvet

GİRİŞ

Sözlüklerde; “toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasal bakımdan örgütlenmiş millet veya milletler topluluğunun oluşturduğu tüzel varlık”⁸ olarak tanımlanan devlet kelimesi, aynı zamanda bu tüzel varlığın yönetim organlarını da ifade etmektedir. Devletin yönetilmesi için ise farklı paradigmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Devlet yönetiminde çalışan insanların oluşturduğu ve politik kararları belirleyen ve uygulayan yönetim topluluğunu ise hükümet olarak adlandırmak yanlış olmayacaktır.

Tarih boyunca insanlar farklı biçimlerde devletler kurmuşlardır. Üniter veya karma devletler bu devlet biçimlerine örnek olarak verilebilir. Devlet kavramının tanımı yüzyıllar boyunca filozoflar tarafından yapılmıştır. Biçimi nasıl olursa olsun devlet kavramı Platon’a göre; “birlikte yaşama ihtiyacından doğmaktadır”⁹. Bu ortak yaşama arzusu sonucu kurulan devletler, kuruldukları toplulukta baskın olan ideolojiye göre yönetilmişlerdir. Devletin idare edilmesini sağlayan araçlar hükümetlerdir. Hükümetler yukarıda da söz edildiği gibi ideolojilere göre farklılık göstermektedirler. Bu yönüyle devletler kişisel olmayan otoritelerken, hükümetler ise söz konusu devletteki çoğunluğun ideolojisini yansıtmaktadır.

Ancak devletleri yöneten hükümetlerin ideolojisi ne olursa olsun her devletin yönetiminde ihtiyaç duyulan bazı güç öğeleri bulunmaktadır. Devleti yöneten hükümetlerin dolayısıyla hükümlere ait ideolojilerde bir gücün diğerinden üstün gelmesini engellemek ve devlet denen şeyin ideolojilerden yalıtılmış bir şekilde idare edilmesini sağlamak için denge unsurlarına ihtiyaç duyulmuştur.

YASAMA, YÜRÜTME VE YARGI

Montesquieu’nün ortaya koyduğu yönetim kavramları ise tam da bu duruma karşılık gelmekte ve “frenler ve dengeler” şeklinde adlandırılmaktadır.

Frenler ve dengeler kavramı “kuvvetler ayrılığını” temsil etmektedir. Öyle ise burada sorulması gereken soru kuvvetlerin ve bunların ayrılığının ya da birlikteliğinin ne olduğudur.

Ancak kuvvetlerin ayrılık ve/veya birliğine gelmeden önce devletin yönetiminde “kuvvet”in ne olduğunu tanımlamak gerekmektedir. Devletin yönetiminde ana unsurlar “kuvvet”i temsil etmektedirler. Bu unsurlar; yasama, yürütme ve yargıdır.

Yasama organı; hükümeti oluşturan ve devleti yöneten meclis ya da meclisleri kapsamaktadır. Yürütme organı; hükümetleri temsil etmektedir. Yargı da bağımsız mahkemeleri işaret etmektedir.

Yasama organı terimin kendisinde de görüldüğü gibi hükümetlerin devleti yönetirken uyacağı kurallar bütünü belirleyen yasaları dolayısıyla hukuku de belirleyen bir mekanizmadır.

Yürütme gücü, yasaları, yazılı hukuk kurallarını uygulamak için yetkili olan devlet kuvvetidir.

Yargı kuvveti ise, devlet adına kurulmuş mahkemelerin tamamını kapsamaktadır.

Bu üç devlet mekanizması arasında kurulacak ilişki devlet yönetimi için en önemli ilişkilerden biridir. Yasama, yürütme ve yargıdan herhangi birinin diğerinden üstün olması devletin çalışma prensiplerine zarar vermektedir. Bu sebeple yukarıda da söz edildiği gibi Montesquieu’nün “frenler ve dengeler” sistemi geliştirilmiştir. “Frenler ve dengeler sistemi sayesinde güçlerden birisi bir diğerinin gücünü yasal işlemler tabanında sınırlayabilmektedir”¹⁰

ERKLER BİRLİĞİ VE ERKLER AYRILIĞI İLKESİ

Erkler birliği ve/veya ayrılığı ilkesi devletin yönetiminde yaşayan insanların özgürlüklerini güvence altına almayı amaçlamaktadır. Peki, insanların özgürlükleri nasıl güvence altına alınabilir? Bunun için yasama, yürütme ve yargı erkinin farklı ellerde olması görüşü geliştirilmiştir. Bu görüş; erkler ya da kuvvetler ayrılığı teorisi olarak

⁸ <https://sozluk.gov.tr/?kelime=>

⁹ Platon (2005), Devlet, Bordo Siyah Yayınları, İstanbul s.28

adlandırılmaktadır. Bu teoride daha önce de söylendiği gibi Montesquieu'nün katkısı olsa da modern anlamda bu fikri ileri süren kişi John Locke 'tur.

Günümüzde hükümet sistemleri üzerine yapılan tasniflerde erklerin birbirleriyle olan ilişkileri kıstas alınmaktadır. Demokratik hükümet sistemlerinin hemen hepsi kuvvetlerin ayrılığına dayanmaktadır. "Hükümet sistemleri sınıflandırılırken yasama ve yürütmenin birbiriyle ilişkisi temel alınmaktadır. Yasama ve yürütme kuvvetlerinin birbirleriyle olan ilişkileri, pozitif anayasa hukukunda egemen olan hükümet sistemleri tasnifinin temelini oluşturmaktadır¹¹".

Erkler birliği ilkesi ise yasama, yürütme ve yargı organlarının tek bir elde toplanmasıdır.

Elbette erkler arasındaki ilişkilerin ayrılık ya da birlik üzerinden mi olacağı sorusuna yine devlet idarecileri karar vermektedir. Bu karar da hükümet sistemlerini ortaya koymaktadır.

Bu bildiride Türkiye coğrafyasında 3 yıl boyunca uygulanmış olan meclis hükümet sistemi ve erkler birliği ve/veya ayrılığı ilkesi ele alınmaktadır.

MECLİS HÜKÜMET SİSTEMİNDE ERKLERİN BİRLİĞİ

Meclis hükümet sisteminde erkler birliği uygulanmaktadır. Yani yasama ve yürütme erkleri yasama organının ya da başka bir deyişle hükümetin elindedir. Adından da anlaşılabilirliği gibi meclis hükümet sistemi meclisin üstünlüğünü kabul etmektedir. Yürütmenin yasamayı ortadan kaldırması mümkün değildir.

Meclis hükümet sistemi ilk kez Fransa'da uygulanmıştır. 1792'de Fransa'da kurulan "Ulusal Konvansiyon Meclisi" döneminde bu sistem kabul edilmiştir.

1921 Anayasası döneminde Türkiye'de Meclis hükümet sistemi uygulanmıştır. Milli Mücadele döneminin hükümet sistemi; yasama ve yürütme güçlerinin TBMM'de toplanmış olması, bakanların teker teker Meclis tarafından seçilmeleri, Meclisin bakanları her zaman değiştirebilmesi ve onlara yön gösterebilmesi, buna karşılık Bakanlar Kurulunun Meclise karşı kullanabileceği fesih yetkisi gibi hiçbir hukuki silahın bulunmaması, bir devlet başkanlığı müessesesinin oluşturulmamış olması bakımlarından tam bir meclis hükümeti modeli olarak ifade edilmektedir.¹²

Erkler birliğini koruyan meclis hükümet sisteminin günümüzdeki sistemlerden farklı bazı yönleri şöyle sıralanabilir:

-Meclis sürekli çalışmaktadır. Meclisin resmi ve periyodik olarak tatile çıkması söz konusu değildir.

-Yürütme işlevini yerine getirmek üzere oluşturulmuş ayrı bir anayasal organ yoktur. Yürütme yetkisi de yasama organına aittir.

-Yürütme organı meclisi toplantıya çağıramaz.

-Bu sistemde yargının belirleyici bir durumu söz konusu değildir. Yargı meclise ait gözükmemektedir.

-Meclis, yürütme tarafından alınan kararları iptal edebilme veya değiştirebilme yetkisine sahiptir.

-Yürütme organının hiçbir surette meclisi feshetme yetkisi bulunmamaktadır.¹³

SONUÇ

Erkler birliği devrim ve ihtilal gibi hızlı ve keskin karar almanın gerektiği durumlarda hükümetler için kolaylıklar sağlamaktadır. Bu kararlar bir an önce yürürlüğe girer ve devletin organları harekete geçer. Bu sebeple; devrim ve ihtilal gibi durumlar içerisindeki hükümetler tarafından tercih edilmesini olağan karşılamak mümkündür.

Erkler ayrılığında ise, kuvvetler birbirlerini kontrol edebileceği için frenleme sistemi oluşur. Bu sistemle birlikte, kuvvetler birbirlerini kontrol ederek daha sağlıklı ve özgürlükçü kararlar alınmasını sağlar. Bu sistem yani erkler ayrılığı, kuvvetler birliğine göre daha yavaş işler.

¹¹ Ergün Özbudun, (2013). Türk Anayasa Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara, s.349

¹² Ergün Özbudun, (2013). Türk Anayasa Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara, s.29

¹³ Adnan Küçük (2013). Anayasa Hukuku, Orion Kitabevi s.3670

Türkiye’de meclis hükümet sisteminin kullanılması yukarıda da belirtildiği gibi Milli Mücadele döneminde gerçekleşmiştir. Milli mücadele sırasında meclis hükümet sisteminin tercih edilmesi ve söz konusu hükümetin erkler birliği ilkesi ile hareket etmesinin bir diğer sebebi hızlı karar alınmasını sağlamaktır. Meclis hükümet sistemi her ne kadar demokratik olmasa da yukarıda da belirtilen durumlarda kullanılır.

Elbette, Meclis hükümet sistemi hızlı bir sistem olmasına rağmen demokratik olarak sorunlar teşkil etmektedir. Erklerin tek bir elde toplanması demokrasinin oluşmasına engel olmaktadır. Meclis hükümet sistemi bir geçiş sistemi olarak işlediğinde; yapılmak istenen icraatlar ve alınması gereken kararlar için kısa vadede büyük bir artı ve pozitif bir durum oluşturmaktadır. Kuvvetler ayrılığının ise, her ne kadar daha demokratik olsa da kriz dönemlerinde ya da olağanüstü koşullarda değil, stabil ilerleyen devletlerde ya da hükümetlerde uygulanması gerekir.

Dolayısıyla; Ankara hükümetinin da Meclis hükümet sistemini tercih etmesinin sebebi demokrasiyi göz ardı etmek anlamına gelmemektedir. Yeni kurulmaya çalışılan bir devlette kısa zamanda yapılması gereken birçok iş bulunmaktadır. İmparatorluktan cumhuriyet rejimine geçiş sürecinde bir tek kişinin erki yerine erklerin birliğini tercih edilmesi; Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne kısa zamanda yapılmak istenenlerin yapılabilmesi için pratik bir imkan tanımıştır denilebilir. Olağanüstü dönemlerin ortadan kalkması ile elbette demokratik bir yönetim tercih edilmiş ve bu sebeple Meclis hükümet sisteminin ömrü sadece dört yıla yakın bir zamanda sonlanmıştır.

KAYNAKÇA

Küçük, Adnan (2013). Anayasa Hukuku, Orion Kitabevi, Ankara

Özbudun, Ergun (2013). Türk Anayasa Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara

Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük: <https://sozluk.gov.tr/?kelime=>

Platon (2005), Devlet, Bordo Siyah Yayınları, İstanbul

KURUCU MECLİSİN OLUŞUMU

NURETTİN GENÇALIOĞLU ANADOLU LİSESİ MUĞLA/MARMARİS

ADNAN DOĞAN KARAER

a. Milletvekillerinin Seçilmesi

Mustafa Kemal Paşa, 19 Mart 1920’de yani İstanbul’un işgalinden 3 gün sonra bir bildiri yayımlamış olup bu bildiriye illere, bağımsız sancaklara ve kolordu komutanlarına göndermiştir. Bu bildiri; seçimlerde sancakların esas alınacağı, her sancaktan beş üye seçileceği ve seçimin gizli oylama ile yapılacağı gibi konuları içermektedir.¹⁴

b. Seçimlerin Sonuçları ve Meclise Giren Milletvekillerinin Sayısı

Birinci meclis süresince milletvekili sayısında sürekli olarak değişiklikler olmuştur. Bu durumun sebebi ise vekillerin ölümleri, istifaları ve görevden uzaklaştırılmalarıdır. Dönemin milletvekili olan Mazhar Müfit Kansu’ya göre, birinci meclis 437 üyeden oluşmakta iken, Tevfik Bıyıklıoğlu’na göre, İstanbul’dan 92; Malta ve Yunanistan’dan 12 milletvekili gelip katılmış 232 milletvekili de yeni

¹⁴ (Velidedeoğlu O. P., 1987 , s. 345)

seçilmiştir yani meclis 338 vekilden oluşmuştur.¹⁵ (Bıyıklıoğlu, 1960, s. 648) Kazım Öztürk ise, T.B.M.M. Albümünde 437 milletvekiline yer vermiştir.¹⁶ T.B.M.M tarafından çıkarılan Milletvekili Albümünde Birinci Dönem milletvekillerinin sayısı 436 olarak belirlenmiştir.¹⁷

Birinci Büyük Millet Meclisi İsim Defteri'ne göre, milletvekilliği düşen, istifasını veren ve vefat eden milletvekilleri olmuştur. Kurucu Meclis ilk yılına 437 milletvekili ile başlarken yıl sonunda 337 milletvekili kalmıştır. İkinci yılında 350 olan milletvekili sayısı 347'ye düşmüştür. Üçüncü yıla 347 milletvekili ile giren meclisin yıl sonunda ki milletvekili sayısı 341 olmuştur. Dördüncü yıla ise 341 milletvekili ile başlamış yıl sonunda 337 milletvekili kalmıştır.¹⁸

Sonuç olarak, Büyük Millet Meclisi'nin I. Dönemi boyunca, 349'u yeni seçilen 88'i Osmanlı Meclis-i Mebusan'ından gelen toplam 437 mebus görev yapmıştır. Meclis görev süresini doldurmadan evvel 100 milletvekilinin de görevlerine son verilerek meclisten ayrılmıştır. Bu ayrılanlardan, 14'ü vefat etmiş, 71'i istifa etmiş veya toplantılara katılmadığından dolayı istifa etmiş sayılmıştır. Mebuslukları düşürülenlerin sayısı ise 5'tir.¹⁹

B. MECLİS ÜYELERİNİN ÖZELLİKLERİ

Kurucu Mecliste Ardahan'dan Edirne'ye Sinop'tan Adana'ya kadar yurdun her yerinden gelen milletvekilleri 9 bölge 66 seçim bölgesinden Ankara'ya gelmiş ve meclisi oluşturmuşlardır. Hepsinin ortak amacı vatani düşman işgalinden kurtarmaktır.²⁰

a. Milletvekillerinin Eğitimleri ve Meslekleri

Seçim Dönemlerinde Milletvekillerinin Eğitim Durumları²¹

Eğitimdurumları	Seçim dönemleri	Seçimdönemleri
Okullar	1920	1923
Özel	7.8	7.0
İlk	6.8	3.3
Orta	21.1	12.3
Lise	3.6	3.6
Yüksek	42.2	65.2
Medrese	18.1	8.3

¹⁵ (Bıyıklıoğlu, 1960, s. 648)

¹⁶ (Öztürk, 1973)

¹⁷ (TBMM ALBÜMÜ (1920-2010), 2010, s. 9-63)

¹⁸ (Yüzgeç, s. 36)

¹⁹ (Yüzgeç, s. 37)

²⁰ (Yüzgeç, s. 31)

²¹ (Yüzgeç, s. 67)

Birinci meclisteki milletvekillerinin büyük oranda yüksek eğitim kurumlarından mezun oldukları görülmektedir. Bunlarında askeri okullar olduğu görülmektedir. Bu oran ikinci mecliste daha da artmıştır. Medrese eğitimi muhafazakar milletvekillerinin oranı ise ikinci mecliste azalmıştır. Serbest Meslek Erbabı; Yaklaşık 120 kişidir. Bunlar arasında Çiftçi (40), Ziraatçı (32), Avukat (20), Gazeteci(11), Mühendis(2) ve Amele (1) milletvekilleri bulunmaktaydı. Devlet Memurları; Yaklaşık olarak 125 devlet memuru meclise vekil olarak girmiştir. Bunların dağılımı, Dâhiliye Vekâleti mensupları ve idareciler (25), Adliyeciler (19) ayrıca iç kâtipler, tahsil memurları, telgraf memurları ve hapisane müdürüne kadar her kesimden memur mevcuttu. 10 milletvekili yüksek rütbeli olmak üzere 53 asker milletvekili bulunmaktadır. Belediye mensubu 11 milletvekili Ayrıca kimliklerinde aşiret reisi yazan 5 milletvekili ile İlmiye sınıfına mensup 37 milletvekili de bulunmaktaydı. Bunlardan 14 milletvekili Müftü, 13 milletvekili Müderris, 10 milletvekili Mevlevi, Bektaşî, Nakşibendî gibi tarikatlara mensup şeyhlerdi.²²

Mecliste bulunan milletvekillerinin yüzdelik dağılımı, %36 Memur, %34 Serbest Meslek Erbabı, %15 Ordu Mensubu, %9 ilmiye Sınıfı Mensubu, %4 Belediye Mensubu, %2 Aşiret Reisi şeklindedir.²³

b. Milletvekillerinin Yaş Grupları

Büyük Millet Meclisindeki milletvekillerinin fikirlerinin ve dünya görüşlerinin oluşumunda yaşadıkları dönemin özellikleri önemli olduğu için onların yaş gruplarında önem kazanmaktadır. Milletvekillerinin ancak %15'i 50 yaş ve üzerinde olup geri kalanlarının %53'ü 40 yaşının altındaydı bu milletvekilleri ise daha çok yenilikçi ve Osmanlı'da ki fikir akımlarından birisi olan Türkçülük akımının da etkisi ile vatanını seven, bağımsızlık ve millet bilinci oluşmuş genç bir nesildi. Çoğunluğu oluşturan bu yaş grubu milletvekilleri olduğu görülmektedir bunlar içerisinde Kurtuluş Savaşı'nın önderi Mustafa Kemal Atatürk, İsmet İnönü gibi silah arkadaşlarının otuzlu yaşlarındaydı. Benzer eğitimden geçen aynı jenerasyonda ki diğer milletvekilleri farklı düşünce ve yapılara karşı bir arada olabilmişler ve Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasında etkili olmuşlardır.

²² (Yüzgeç, s. 68)

²³ (Yüzgeç, s. 68)

1923 yılında açılan İkinci Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yaş dağılımına bakıldığında 44 yaşına kadar olan milletvekillerinin sayısı ise %16'da kalmaktadır. Çağdaşlaşma ve İnkılap hareketlerini yapan milletvekillerinin ise yaş ortalaması ilk meclise göre oldukça yüksektir. Bu da Kurtuluş

Savaşı'nın kazanılmasında Osmanlı'nın son döneminde yetişmiş vatansever genç kadronun eseri olduğu görülmektedir.

Seçim Dönemlerinde Milletvekillerinin Yaşları²⁴

Yaş Grupları	1920	1923
30-34	11.1	0.7
35-39	41.7	4.7
40-44	16.0	11.2
45-49	12.4	18.7
50-54	8.0	18.0
55-59	4.0	22.0
60-64 ve üstü	3.3 ve 3.3	15.2 ve 8.7

C. MİLLETVEKİLLERİ ARASINDAKİ GRUPLAŞMALAR

Birinci Büyük Millet Meclisindeki milletvekilleri arasındaki fikir farklılıkları onları kendileri gibi düşünenlerle bir araya getirip ortak etmeye sevk ediyordu. Zamanla beliren görüş ayrılıkları ve tartışmalarda mutabakat sağlanamaması üzerine, 1920 yılı ortalarında mecliste vekiller arasında gruplaşmalar ve bir araya gelmeler başlamıştır. Mecliste, yeni bir devlet kurulurken meydana gelen düşünce ve görüş ayrılıkları yanında siyasi akımlar ve faaliyetler de gruplaşmalara neden olmuştur.²⁵

1. Tesanüd Grubu: Genelliğini İttihat ve Terakkiciler oluşturur. Tesanüd kelime olarak dayanışma anlamına gelmektedir.²⁶

2. İstiklal Grubu: Mecliste “Terakkiperver–Milliyetperver” akımı temsil etmekle beraber kendilerini ileri görüşlü, hamleci ve Mustafa Kemal hayranı olarak nitelendirirler. Çoğunluğu gençler ve devrimci askerlerdir.²⁷

3. Halk Zümresi: İttihatçıların çoğunluğunun üye olduğu sol eğilimli bir gruptur. Ülkenin kurtuluşunun devrimcilik olduğunu savunurlar. Halk Zümresi, Mecliste Mustafa Kemal'in bu görüşlerinden etkilenmiş ve bu doğrultuda bir araya gelmiş bir gruptur.²⁸

²⁴ (Yüzgeç, s. 69)

²⁵ (Yüzgeç, s. 70-71)

²⁶ (Yüzgeç, s. 71)

²⁷ (Yüzgeç, s. 71)

4. İslahat Grubu: Osmanlı Devleti içerisinde reform yapan gruplarca ve İttihatçılar tarafından oluşturulmuş muhafazakâr eğilimli bir gruptur.²⁹

5. İttihatçı Grup: Osmanlı Devleti'ndeki gibi birinci mecliste İttihatçılar önemli rol oynamışlardır. Büyük Millet Meclisi açılıncaya değin Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin arkasında gizli olarak çalışmışlar meclis açıldıktan sonra bu çalışmalarını mecliste milletvekili olarak sürdürmüşlerdir.³⁰

6. Muhafaza-i Mukaddesat Cemiyeti: Osmanlı Devleti'nin topraklarının işgal edilmesi üzerine milletvekilleri yurdu düşman işgalinden kurtarmak ve bağımsız Türk Devleti'ni kurabilmek için Misak-ı Milli etrafında toplanmışlardır. Osmanlı klasik yönetim tarzının, hilafetin ve saltanatın kaldırılacağından endişe eden muhafazakârlar programlarının üçüncü maddesine, Osmanlı saltanat ve hilafetini koruyucu maddeler koymuşlardır.³¹

7. Birinci Müdafaa-i Hukuk Grubu: Mecliste gruplaşmanın artmasından ve huzursuzluklar çıkmasından dolayı Mustafa Kemal, Teşkilat-ı Esasiye Kanununun koyduğu ilkeler çerçevesinde tespit edecek bir grup oluşturmuştur. M. Kemal Paşa bütün grupları ve Meclis üyelerini buraya davet etmiş, iki esas üzerinde birleşmesini sağlamıştır: Misak-ı Milli ve Anayasa.³²

8. İkinci Müdafaa-i Hukuk Grubu: Birinci Müdafaa-i Hukuk Grubunun kurulmasından sonra meclis içerisinde farklı düşüncelere sahip olan milletvekilleri bir süre herhangi bir oluşuma gitmeden faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Muhafazakâr milletvekillerinin ağırlıkta olduğu bu grupta, milletvekilleri özellikle birinci grubun saltanata ve hilafete karşı olan tutumuyla mücadele etmişlerdir.³³

²⁸ (Yüzgeç, s. 72)

²⁹ (Yüzgeç, s. 73)

³⁰ (Yüzgeç, s. 74)

³¹ (Yüzgeç, s. 74)

³² (Yüzgeç, s. 75)

³³ (Yüzgeç, s. 76)

KAYNAKÇA

Bıyıklıoğlu, T. (1960, Ekim). Birinci T.B.M.M'nin Hukuki Statüsü ve İhtilalci Karakteri. *Belleten*, XXIV(96), 648.

Öztürk, K. (1973). *Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü*. Ankara: Önder Matbaa.

TBMM Genel Sekreterliği. (2010). *TBMM ALBÜMÜ (1920-2010)* (Cilt 1). Ankara: TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları.

Velidedeoğlu, O. P. (1987). *Gazi M. Kemal Atatürk Söylev Nutuk* (16 b.). İstanbul: Çağdaş Yayınları.

Yüzgeç, A. D. (tarih yok). *Yüksek Lisans Tezi*. <http://tez.sdu.edu.tr/Tezler/TS00445.pdf> adresinden alındı

GALATASARAY LİSESİ ANKARA GEZİSİ MECLİS ZİYARETİ

2019

A	
D	1336/6
F	2-5

— برنجی ماده —

دولت عثمانیه نیز موصفاً عرف الذی سله مکنه اولوب . بقرینه اوله
 ۱۹۱۸ . تاریخى مآله نك حیدر عقیده مناصح اردولرک اشغالی آلهه قالاه
 اقامتک مقدرک اهل سندرک سربى بیاه ایه چکله آراه توفیقاً نصیه
 ایلک رانیم کله چکینه مذکور خط مآله داخل و خارجده و بیاه قان
 امداد و تکلیفیه قانسی صورت تقابل و مذاکره حسبیه
 مشوره و مشوره عقبه و اجتهاد لرله شرائط حیلله لرله نماید
 عاتقاً . عثمانی اسلام الذی سله مکنه بولونه اقامتک لکست مجبورکی
 حقیقه و احکاماً جمیعاً سیه تقصیر قبولاً تمیز برکله . —

— اکتبی ماده —

اهالی ایلک سربیه قانکره عانده آرای عامه لرله آنا وطنه القاه
 انجیه اولراه الوی تله ایجه لری ارایه تکرار سربیه آرایه
 راجعت ایلک سربیه قبول ایدیه . —

— ادبخی طاره —

ترکیه ملکه تعلیمه ایله عربی نرالیا و صفت حقونه
شیمی ده کله ندر کی صفتیه بیایه ایله جگره آایه بیایه
واقع اولمالیه .

— دردیخی طاره —

حق خلافت اسلامی و پای تحت سلطت سیه و ملکه
کلیت عثمانیه اولایه استایول شهریه صوره دکنیش
اشتی له و یو خلله حصه اولمالیه .
بواساسی محفوظ قلمو شرطیه آه دکن و قمر دکن
بغایه لریش تجارت و صادرات عامه کسای حصه بیایه
لای الجمع علاقه و دولتدرش تنقاً ویره جگره قایه

معدر .

— شیمی طاره —

رول استلاضه ایله مخاصره و حصه شایکله آیه نهم نقد

A	1336/6
D	2-6
F	

ایده اساسان عریضه داره من اقلیدر حقوتی - حاصل بقا و
 حکامه اهلانک ره عینی حقوتیه استفاده ابدی اینه سیله -
 طر فزونه تأسیس و تأسیس ایدم کله -
 - آلتقی تاره -

می دانستند انکس فاعله داره اطمانه کبریک و دفعه‌های برادره
 مستند کلمه مدبر امور موقوفه اولاد بیگ احقره کهر و کله کبی بزم
 تأسیس اسباب انکس فاعله استقلال و کربتی نام فخر اهلان
 اسی الای صیاق و بقا و -
 یو سیله سیک ، عدک ، مال و کرب و انکس فاعله طالع
 خود و مخالفه
 حق ایه و بدک و یونانک و انکس فاعله یو سیله فاعله
 حق ایه و بدک و یونانک و انکس فاعله

L
 ارضه بیگ
 جسد ایه

MİSAK-I MİLLÎ BEYANNAMESİ

Birinci Madde

Devlet-i Osmaniye'nin münhasıran Arap ekseriyetiyle meskûn olup 30 Teşrinievvel 1918 tarihli mütarekenin hîn-i akdinde muhasım orduların işgali altında kalan aksamının mukadderatı, ahalisinin serbestçe beyan edecekleri ârâya tevfikân tayin edilmek lazım geleceğinden, mezkûr hatt-ı mütareke dahil ve haricinde dinen, irfânen, emelen müttehit ve yekdiğerine karşı hürmet-i müteakile ve fedakarlık hissiyatıyla meşhûn ve hukuk-ı ırkıye ve ictimaiyeleriyle şerâit-i muhiyelerine tamamıyla riayetkar, Osmanlı İslâm ekseriyetiyle meskun bulunan aksamın heyet-i mecmuası hakikaten veya hükmen hiçbir sebeple tefrik kabul etmez bir külldür.

İkinci Madde

Ahalisi ilk serbest kaldıkları zamanda ârâ-yı âmmeleriyle anavatana iltihak etmiş olan Elviye-i Selase için lede'l-icap tekrar serbestçe ârâ-yı âmmeye müracaat edilmesini kabul ederiz.

Üçüncü Madde

Türkiye sulhuna talik edilen Garbî Trakya vaziyet-i hukukiyesinin tespiti de sekenesinin kemal-i hürriyetle beyan edecekleri ârâya teb'an vaki olmalıdır.

Dördüncü Madde

Makarr-ı Hilafet-i İslamiye ve Payitaht-ı Saltanat-ı Seniye ve Merkez-i Hükümet-i Osmaniye olan İstanbul şehriyle Marmara denizinin emniyeti her türlü halden masun olmalıdır. Bu esas mahfuz kalmak şartıyla Akdeniz ve Karadeniz Boğazlarının ticaret ve münakalat-ı âleme küşadı hakkında, bizimle sair bi'l-umum alakadar devletlerin müttetifikan verecekleri karar muteberdir.

Beşinci Madde

Düvel-i İtilafiye ile muhasımları ve bazı müşarikleri arasında takarrür eden esasât-ı ahdiye dairesinde ekalliyetler hukuku - memalik-i mütecaviredaki Müslüman ahalinin de aynı hukuktan istifade etmeleri emniyesiyle- tarafımızdan teyid ve temin edilecektir.

Altıncı Madde

Milli ve iktisadi inkişafâtımız daire-i imkana girmek ve daha asrî bir idare-i muntazama şeklinde tedvir-i umûra muvaffak olabilmek için her devlet gibi bizim de temin-i esbab ve inkişafâtımızda istiklal ve serbesti-i tamme mazhar olmamız üssü'l-esas-ı hayat ve becamızdır. Bu sebeple siyâsî, adlî, malî ve sair inkişafâtımıza mani kuyûda muhalifiz.

Tahakkuk edecek düyûnâtımızın şerâit-i tesviyesi de bu esasâta mugayir olmayacaktır.

28 Kanunusani 1336

Erzurum Mebusu

Celeleddin Arif

Günümüz Türkçesi - İstanbul 28 Ocak 1920 -

Meclisi Mebusan üyeleri, Devletin Bağımsızlığının ve ulusun geleceğinin, haklı ve sürekli bir barışa kavuşmak için katlanabilecek özverinin en fazlasını gösteren aşağıdaki ilkelere eksiksiz uyulmasıyla sağlanabileceğini ve bu ilkeler dışında sağlam bir Osmanlı Saltanatı ve toplumunun varlığının sürdürülmesinin olanak dışı bulunduğunu kabul ederek, şunları onaylamışlardır:

Madde 1. Osmanlı Devleti'nin, özellikle Arap çoğunluğunun yerleşmiş olduğu, 30 Ekim 1918 günkü Silâh Bırakışımı [Mondros Mütarekesi] yapıldığı sırada, düşman ordularının işgali altında kalan kesimlerinin [o sırada Hatay ve Musul bölgesi Türk egemenliği altında idi] geleceğinin, halklarının serbestçe açıklayacakları oy uyarınca belirlenmesi gerekir; sözkonusu Silâh Bırakışımı çizgisi içinde, din, soy ve amaç birliği bakımlarından birbirine bağlı olan, karşılıklı saygı ve özveri duyguları besleyen soy ve toplum ilişkileri ile çevrelerinin koşullarına saygılı Osmanlı İslâm çoğunluğunun yerleşmiş bulunduğu kesimlerin tümü, ister bir eylem, ister bir hükümle olsun hiç bir nedenle, birbirinden ayırmayacak bir bütündür.

Madde 2. Halkı, özgürlüğe kavuşunca, oylarıyla Anavatana katılmış olan üç il [Elviye-i Selâse yani Kars, Ardıhan ve Batum Livaları] için gerekirse yeniden halkın serbest oyuna başvurulmasını kabul ederiz.

Madde 3. Türkiye ile yapılacak barışa değin ertelenen Batı Trakya'nın hukusal durumunun belirlenmesi de, halkının özgürce açıklayacağı oya göre olmalıdır.

Madde 4. İslâm Halifeliğinin ve Yüce Saltanatın merkezi ve Osmanlı Hükümetinin başkenti olan İstanbul kenti ile Marmara Denizinin güvenliği her türlü tehlikeden uzak tutulmalıdır. Bu ilke saklı kalmak koşulu ile, Akdeniz ve Karadeniz Boğazlarının dünya ticaret ve ulaşımına açılması konusunda, bizimle birlikte, öteki tüm Devletlerin oybirliği ile verecekleri karar geçerlidir.

Madde 5. Müttetif Devletler ile düşmanları ve onların kimi ortakları arasında yapılan andlaşmalardaki ilkeler çerçevesinde, azınlıkların hakları, komşu ülkelerdeki Müslüman hakların da özdeş haklardan yararlanması umudu ile, bizce de benimsenip güvence altına alınacaktır.

Madde 6. Ulusal ve ekonomik gelişmemize olanak bulunması ve daha çağdaş biçimde, düzenli bir yönetimle işlerin yürütülmesini başarmak için, her devlet gibi, bizim de gelişmemiz koşullarının sağlanmasında, bütünüyle bağımsızlığa ve özgürlüğe kavuşmamız ana ilkesi varlık ve geleceğimizin temelidir. bu nedenle siyasal, yargısal, parasal vb. alanlarda gelişmemizi önleyici sınırlamalara [Kapitülasyonlar] karşıyız. Saptanacak borçlarımızın ödenmesi koşulları da bu ilkelere aykırı olmayacaktır.

**MİLLÎ EGEMENLİK ÖYLE BİR NURDUR Kİ, ONUN KARŞISINDA ZİNCİRLER ERİR, TAÇ VE TAHTLAR YANAR, YOK OLUR.
MİLLETLERİN ESARETİ ÜZERİNE KURULMUŞ MÜESSESELER HER TARAFTA YIKILMAĞA MAHKÛMDURLAR.**

M.Kemal ATATÜRK

SEMPOZYUM DÜZENLEME KURULU

Sema SUNAY

Sempozyum sorumlu öğretmen

Bülent BİLGE

Tarih öğretmeni

Cengiz DEMİRCİ

Tarih öğretmeni

Süleyman ÜNLÜSOY

Müdür Yardımcısı

Egemen SEZGİN

Sempozyum öğrenci temsilcisi

Sempozyum Düzenleme Kurulu Başkanı

Prof. Dr. Vahdettin ENGİN

Galatasaray Lisesi Müdürü

İSTANBUL-2020